

DUURZAAM LEVEN

LEES MEER OP: WWW.TOPICNEDERLAND.NL

04 TRANSITIE
ENERGIESYSTEEM

12 DE ENERGIE VAN
HET BURGERINITIATIEF

22 GOEDE DOELEN
IN CORONATIJDEN

Verduurzaming leefomgeving en personal finance

Inspirerende visies en oplossingen voor een robuuste toekomst

P04

“Transitie energiesysteem is een mammoettanker”

P05

Drenthe zet stap naar groene waterstof

P10

Interview Medy van der Laan, Energie Nederland

P12

Verduurzamen van je huis, een stappenplan

P18

Verduurzaming verpakkingsmaterialen

P20

Interview Margreet Plug, Goede Doelen Nederland

P25

Je nieren zijn je leven

P24

De fiscus is lief voor goede doelen

P28

Geven aan het goede doel via je nalatenschap

VOORWOORD

Erken de zorgen

Iedereen weet dat je af en toe het conflict moet aangaan. Klein ongenoegen kun je bedekken met de mantel der liefde, maar boosheid en grote zorgen moet je bespreken. Hoe gaan we hier samen mee om? Meestal is dit niet zo aangenaam, maar uiteindelijk wel verfrissend. Je komt er vaak beter uit.

DOOR: KRISTEL LAMMERS

Dit inzicht uit de huis-tuin-en-keuken-psychologie komt van pas in mijn werk als directeur van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie. We moeten met z’n allen voor elkaar krijgen dat de wereld schoner wordt. Hoe precies, weten we nog niet. We weten wel dat er moeilijke keuzes moeten worden gemaakt en dat mensen daar soms zorgen over hebben. De omslag naar een schoner energiestelsel brengt lusten en lasten met zich mee. Zo worden windmolens en zonnepanelen zichtbaar in het landschap maar kunnen ze lokaal ook opbrengsten leveren. In het Klimaatakkoord (2019) zijn de internationale klimaat-afspraken van Parijs (2015) uitgewerkt. We gaan met elkaar de CO2-uitstoot sterk verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990. Eén van de afspraken is dat dertig energie-regio’s in Nederland uitwerken waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land (wind en zon) opgewekt kan worden. De regio’s kijken daarbij hoe dit past in het landschap, op het elektriciteitsnet en voor welke oplossingen maatschappelijk draagvlak is. Op 1 oktober zijn de concepten verschenen waarin de basis is gelegd voor de Regionale Energie Strategieën. Het brede gesprek daarover wordt de komende tijd verder gevoerd. De regio’s pakken dat op verschillende manieren aan, met burger-

fora, online enquêtes, lessen op basisscholen enzovoorts. De gemene deler is de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen bij de keuzes die gemaakt moeten worden. Of dat nu gaat over waar het best zonne- en windenergie opgewekt kan worden, of hoe je als inwoner voordelen kunt ervaren van de opbrengsten van een zonne- of windproject. Deze afwegingen zullen gepaard gaan met verschil aan inzicht en behoeften. Mensen met ambities en initiatieven kijken anders naar de energietransitie dan mensen die zorgen hebben of boos zijn. Het is belangrijk om te onderzoeken wat er achter die boosheid en zorgen zit. Boosheid is ook betrokkenheid. Die kan creativiteit opleveren en uiteindelijk betere oplossingen. Juist in de energietransitie, die ons geliefde landschap raakt, moeten we ons inspannen om zo veel mogelijk mensen te betrekken. Waarbij we elkaar de ruimte geven in het gesprek en de zorgen die er leven erkennen. Soms moeten we dan eerst door de emoties heen. Zo komen we in gesprek om uiteindelijk de beste keuzes te maken. Werken aan draagvlak is nooit af én is hard werken.

Kristel Lammers is directeur van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën.

Topic Media Agency B.V. Herengracht 440, 1017 BZ Amsterdam, www.topicmedia.nl, Tel. 020-241 9702 | **Mediaconsultant:** Jurriën Drijver, Roeslan Alami | **Redactie:** Hans Pieters, Loft 238 Tekst & Media, www.loft238.nl | **Druk:** DPG Media Drukkerij | **Artdirectie & Vormgeving:** Rolian Reclame, rolianreclame@kpnmail.nl | Wij produceren campagnes onder de noemer Topic. Deze campagne wordt ingestoken bij dagblad Trouw en online geplaatst op onze platformen. Daarnaast werken we samen met diverse partners die aansluiten bij de campagnes om zo relevant mogelijk te zijn. Wij geloven dat we met relevante en inhoudelijke content consumenten kunnen informeren, inspireren en activeren. Wilt u meer informatie of bent u geïnteresseerd in een dergelijke special of samenwerking? Neem dan contact met ons op via info@topicmedia.nl of bel 020 - 241 9702. Dit is een commerciële uitgave. Deze uitgave valt niet onder de verantwoordelijkheid van de Trouw hoofdredactie.

Volg ons: @topicmedia.agency

 topicmedia

 topic-media-agency

Duofiets Standaard

Solofiets

Geen fiets stabieler dan een 4Wieler!

088 444 00 00
4wieler.nl

Helaas breekt vroeg of laat het moment aan dat u niet meer met een **veilig en vertrouwd gevoel op de fiets** stapt, door ouderdom, lichamelijke beperking of onzekerheid. **U zoekt een stabiele fiets** en vraagt uw fietsenmaker, vrienden of therapeut. Als ze u niet afraden nog te gaan fietsen wijzen ze u op een 3wieler. Dat zou de oplossing zijn... **Maar is dat in de meeste gevallen helemaal niet!** Op een 3wieler loop je **meer in plaats van minder risico**. Je moet er opnieuw op leren fietsen. Het kost energie om deze fiets op het juiste spoor te houden en als dat al lukt biedt zo'n fiets zeker niet de **optimale veiligheid**, stabiliteit en het gewenste comfort..... **Telt u met ons mee - verder dan 3?** Er bestaat namelijk al jaren een hele **veilige fiets met 4 wielen!** Een uitkomst! Hiermee kun je echt niet vallen en de fiets biedt daarmee **optimale veiligheid**. Een 4Wieler lost de problemen met stabiliteit voor eens en altijd op. **Vergelijk het met een auto:** op een fiets met vier wielen hoeft je absoluut **geen angst te hebben om te vallen**, ook niet als je stil staat. Ze sturen en rijden licht en ze zijn er in diverse varianten met zadels of met zittingen, rugleuningen, armsteunen. Ook met trapondersteuning en accu voor lange ritten als u wilt. **U bent weer onafhankelijk en geniet!**

Een fiets met vier wielen voor 1 persoon is slechts 66 cm breed en past door elke deur. Er is een model dat **ingeklapt dient als loophulp**. Je loopt er gemakkelijk mee de lift of winkel in en stallen is gemakkelijk. Op 4Wielers kun je gewoon rechtop zitten op een zadel in een **houding precies zoals op een gewone fiets**. Dat is het beste, u hoeft niet te wennen, zit hoog en gebruikt veel meer spieren. Als men niet op een zadel kan zitten dan zijn er 4Wielers met een zitting met rugleuning en trap je iets meer naar voren. 4Wielers zijn er ook als **Duo- en Quattrofiets**. Je fietst naast elkaar op zadels of zittingen of als mix. Die fiets heeft een zadel links en rechts een zitting voor een begeleider. De zitting is verstelbaar zodat een kind van vijf jaar tot volwassen leeftijd op dezelfde fiets kan blijven (mee) fietsen. **En er zijn mogelijkheden voor aanhangers voor vracht** maar ook achter de Duo en Quattro voor **2 mee-fietsende passagiers**. Er is zelfs een 4Wieler Duofiets waar achterop een persoon in een rolstoel mee kan. **Op een echt veilige fiets, geen 3wieler!** Zo zorgen we ervoor dat ook als er lichamelijke gebreken ontstaan, dit geen belemmering hoeft te zijn voor de mobiliteit en men veilig en comfortabel kan blijven genieten van mooie fietstochten. **Zonder onnodige risico's!**

4Wieler fietsen zijn niet goedkoop (vanaf € 3.995,-) maar gaan heel lang mee zodat de jaarlijkse kosten vergelijkbaar zijn met die van een gewone fiets. En er is de unieke gratis Terugkoopgarantie. Dan weet u vooraf wat u kwijt bent als u de fiets onverhoopt na 6 maanden, 1 of 2 jaar niet meer zou kunnen gebruiken. 4Wieler neemt de fiets terug zonder vragen te stellen en restitueert het afgesproken bedrag. U betaalt alleen over de gebruiksperiode: een hele zorg minder!

VOOROORDEN VERBRANDEN IS BETER VOOR ONS KLIMAAT

Als het om afvalverbranding gaat heeft iedereen in Nederland recht op zijn eigen mening. Maar dan wel gebaseerd op de juiste feiten.

Dat is de reden dat wij, toonaangevende bedrijven in de afvalverwerking, ons verzetten tegen het hardnekkige sentiment dat afvalverbranding de circulaire economie niet dichterbij zou brengen.

In onze optiek is het levensgevaarlijk om in deze discussie de onderbuik te volgen en niet te luisteren naar wat de bovenkamer zegt. Juist omdat het om zo'n belangrijk onderwerp als duurzaamheid gaat.

Als mondiale spelers in de groene wereld zijn wij inmiddels een onmisbare schakel in de transitie naar duurzaamheid.

Om te beginnen in Nederland.

Waar we uit restafval **net zoveel duurzame energie produceren als alle 12 miljoen Nederlandse zonnepanelen** bij elkaar. Met diezelfde duurzame energie voorzien we liefst 1,2 miljoen huishoudens van elektriciteit.

Voor talloze bedrijven én stadsverwarming zijn wij bovendien een gewilde leverancier van warmte, stoom en perslucht. Daarmee zijn we een alternatief voor het verstoken van geïmporteerd hout als biomassa en verkleinen we onze ecologische voetafdruk.

Net zo makkelijk schroeven we het verbruik van aardgas terug. Het groengas dat we uit restafval opwekken is een prima alternatief, geschikt om auto's, bussen en vrachtwagens op te laten rijden en huishoudens op te laten koken.

Niks verspillen we. Door slim samen te werken met recyclers lukt het ons wegwerpplastic te transformeren in autodashboards en wegen aan te leggen met grondstoffen uit restafval.

Omdat onze duurzame ambitie geen grenzen kent, **maken we niet alleen Nederland maar heel Europa een stuk schoner.**

Dankzij onze inspanningen halen wij jaarlijks zo'n 1,7 miljoen ton afval op uit omringende landen en zetten dat om in duurzame energie. Afval dat anders gestort zou worden, met als gevolg een ernstige uitstoot van het uiterst agressieve broeikasgas methaan. Feitelijk kunnen we geen minuut zonder klimaatvriendelijke afvalverbranding.

We reduceren de CO₂-emissie, dragen met onze innovaties bij aan nieuwe energievormen en grondstoffen en helpen Nederland en andere Europese lidstaten hun klimaatdoelstellingen te realiseren. In plaats van verder van huis brengt dat ons dichterbij de circulaire economie.

Vandaar ons verzoek aan politiek Den Haag: ga met ons in gesprek en **verbrand alle vooroordelen.** Dat is een stuk beter voor ons klimaat.

DE AFVALVERGROENERS. ARN | ATTERO | AVR | EEW

“Transitie energiesysteem is een mammoettanker”

Nederland doet meer dan ooit qua duurzame energie. Tegelijkertijd is het niet genoeg om de duurzaamheidsdoelen te halen. “Het is de paradox van deze tijd. Sinds het sluiten van het Energieakkoord van 2013 meldt het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) jaar in jaar uit dezelfde boodschap: we doen veel, maar niet genoeg,” constateert Olof van der Gaag van de Nederlandse Vereniging voor Duurzame Energie (NVDE).

“We lopen ieder jaar achter de feiten aan. Dat is een traditie waarmee we moeten breken,” vindt Olof van der Gaag. “Het is frustrerend en iedere keer kom je weer met last-minute lapmiddelen. Dat geldt steek ik liever in projecten die de energievoorziening structureel verduurzamen. We zouden consequent een pakket aan maatregelen moeten treffen, dat zo stevig is dat we eerder onze CO2-doelen overtreffen dan dat we er wéér achteraan hobbelen.”

Mammoettanker
Het kabinet zou extra maatregelen niet over de verkiezingen heen moeten tillen, benadrukt Van der Gaag. “Voor politici is 2030 drie verkiezingen

gen verwijderd, maar voor de energiewereld is 2030 morgen. Het energiesysteem is een mammoettanker. Een project tot stand brengen duurt in Nederland al gauw tien jaar.” Als voorbeeld noemt hij het grootste windpark van Nederland, in de Wieringermeer. “Dat heeft dertien jaar geduurd voordat het er was, waarvan tien jaar in procedures en overleg is gaan zitten. Ik ben er erg voor om tempo te maken. Ons land wordt er niet beter van dat het tien jaar duurt voordat zo’n project eindelijk van start kan. We zullen de besluitvorming wat leniger moeten te maken.

Elektriciteitssector
Twee derde van de CO2-reductie komt op het conto van de elektriciteitssector, onder meer door het sluiten van kolencentrales. Industrie, landbouw, gebouwde omgeving en mobiliteit samen zijn verantwoordelijk voor een derde van de daling. “Je moet nadenken hoe je andere sectoren kunt laten meeliften met de elektriciteitssector,” meent Van der Gaag. “Dat kan door het aanjagen van de elektriciteitsvraag bij die sectoren. Dat zorgt er weer voor dat de zon- en windsector groeiperspectief hebben. Met de afspraken die er nu zijn gemaakt is straks drie kwart van de elektriciteit afkomstig van zon en wind. Als er geen extra elektriciteitsvraag van andere

Voor politici is 2030 nog ver weg, maar voor de energiewereld is het morgen.

sectoren komt, is dat ook meteen het plafond.” Een tweede stap is het ontwikkelen van nieuwe bronnen van warmte en transport. “We zijn gewend de verwarming aan en uit te zetten wanneer we daar behoefte aan hebben. Dat kan alleen met een flexibele energiebron. Het is een cruciale eigenschap, die alleen groene waterstof en biomassa hebben,” constateert Van der Gaag. Gecombineerd met het feit dat elektriciteit uit zon en wind kan worden omgezet in waterstof, zorgt dit ervoor dat mensen in de energiesector groene waterstof als gamechanger zien, vertelt hij. “Nagenoeg iedereen is het eens over het belang van waterstof voor de energietransitie. De

discussie gaat vooral over de vraag op welk moment groene waterstof economisch concurrerend gaat worden.”

Afhankelijkheid
Een van de voordelen van de overstap naar duurzame energiedragers is dat Nederland autonomer wordt qua energievoorziening. “We zijn nu sterk afhankelijk van de import van aardolie en aardgas. Het voordeel van de energietransitie is dat we veel meer onze eigen energie gaan produceren. Nu pompen we miljarden euro’s de grens over en zijn we afhankelijk van landen waar je geopolitiek liever niet afhankelijk van wil zijn. Los nog van de verantwoordelijkheid die we hebben op het gebied van de klimaatdoelen.”

Poldermodel
Nederland heeft een goede uitgangspositie in de strijd om de doorbraak rondom groe-

ne waterstof, meent Van der Gaag. “We hebben met de Noordzee misschien wel de beste zee ter wereld voor het ontwikkelen van windenergie en we hebben een heel goede offshore-industrie. Bovendien beschikt Nederland over misschien wel het beste gasnetwerk en zijn er heel veel partijen die verstand hebben van gas als onderdeel van je energievoorziening.” Maar de belangrijkste troef is de samenwerking tussen aanbod- en vraagpartijen, netbeheerders, overheden en milieuorganisaties, die nodig is voor de ontwikkeling van de groene waterstofeconomie. “Met ons poldermodel zijn we heel erg goed in die samenwerking.”

Klimaat en Energieverkenning

Het PBL brengt jaarlijks een Klimaat- en Energieverkenning (KEV) uit om de voortgang van het klimaatbeleid te monitoren. In de KEV 2020 staat dat de daling van de broeikasgassen niet voldoende is om in 2030 de doelstelling van 49% reductie ten opzichte van 1990 te halen.

Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

Wijk af van de gebaande paden
volgjewoonwens.nl

Voor de doorpakkers.

Een eigenwijze plek om te wonen

Het vergt moed om in Lelystad te gaan wonen. Moed om over de vooroordelen heen te stappen. Om je los te rukken uit de meute en je eigen weg te gaan. Maar je krijgt er ook veel voor terug. Want Lelystad heeft veel te bieden.

Schitterende natuur, ruim opgezette woonwijken en betaalbare woningen midden in het groen of aan het water. Dus laat alle vooroordelen voor wat ze zijn en zet de eerste stap op weg naar een nieuw leven: ga naar volgjewoonwens.nl.

Lelystad geeft lucht

Energieprovincie Drenthe zet stap naar groene waterstof

Drenthe heeft een geschiedenis als energieleverancier. Eerst turf, later gaswinning en aardolie. Hier wordt een nieuw hoofdstuk aan toegevoegd met waterstof als energiedrager, als het aan het provinciebestuur en partners als NAM en Shell ligt. In Emmen, verrijst komende jaren een belangrijk energie- en waterstofknooppunt, GZI Next.

“Energie zit in onze genen,” doceert gedeputeerde Tjisse Stelpstra. “Drenthe is een energieprovincie. We zitten nu in een nieuw tijdperk, waarbij we afscheid nemen van fossiele energie. We noemen dat Drenthe 4.0, hernieuwbare energie. We creëren iets wat we nog niet hebben.

Hydrogen Valley

De transitie is mede ingegeven door economische noodzaak. “Het GZI Next-project is een kans om de oude NAM-locatie

om te bouwen tot heuse energiehub. Het is bijna circulair. We kunnen gebruikmaken van het leidingennetwerk en de industrie in Emmen groene waterstof als brandstof leveren. En we bieden perspectief voor het verlies van banen in de minerale brandstoffen, constateert Stelpstra. Hij prijst de commerciële partners in het project, zoals NAM en Shell, die de bouw voor hun rekening nemen. “De kogels moeten nog door de kerk, maar aan het enthousiasme te zien gaan die kogels wel afgeschoten worden. De gesprekken zijn heel positief.”

Bussen op waterstof

Energie is als thema steeds meer tot de provinciale taken gaan behoren, in een rol tus-

“Het chemiecluster Emmen is het best bewaarde geheim van Nederland.”

sen gemeenten en Rijksoverheid in, vertelt Stelpstra. “We kunnen net wat verder kijken dan de lokale overheid en kunnen als geen ander regionale partners bij elkaar brengen.” De provincie ondersteunt het GZI Next-project onder meer met de aanschaf van tien bussen die op waterstof rijden. De provincies Groningen en Drenthe hebben vanuit Europa twintig miljoen euro subsidie ontvangen. “Dat hebben we binnengehaald, juist vanwege concrete projecten als GZI Next waarbij de hele keten van productie tot afzet tot stand komt. De EU ziet Noord-Neder-

land als de ‘Hydrogen Valley’ van Europa.”

Klimaatcrisis

“We investeren niet voor onze lol in een nieuwe techniek, er is een klimaatcrisis.” Stelpstra maakt een vergelijking met de covid-19-crisis. “Je ziet dat er op eens heel snel wordt geacteerd. De klimaatcrisis is een sluipende ziekte. Als overheid moet je soms een knoop doorhakken, ‘dit is goed voor de samenleving’. We kunnen en moeten nu in actie komen en de leiding nemen in plaats van symptoombestrijding te bedrijven. We pakken nu niet alleen de

Het GZI Next-project in een notendop

- Een grootschalige waterstofproductielocatie.
- Aanpassen van bestaand aardgasnetwerk voor het transport van waterstof.
- Aanleg van nieuwe waterstofleiding tussen het GZI Next-terrein en het Emmtec Industry & Business Park in Emmen.
- Ontwikkeling van onderwijs- en testlaboratorium energietransitie.

problemen op de lange termijn aan, maar creëren ook heel veel kansen. Met praktische oplossingen, zoals met de bouw van GZI Next in Emmen.”

GZI next is een initiatief van NAM, Gasunie, Emmtec, EBN, provincie Drenthe, gemeente Emmen en New Energy Coalition

Voor meer info:
www.gzinext.nl

De kracht van lokale betrokkenheid

Prowind ondersteunt als projectpartner partijen die een lokaal duurzaam energieproject tot stand willen laten komen. Vaak gaat het om een burgerinitiatief en levert Prowind de kennis, het netwerk en de middelen. “Samenwerken met lokale partijen en burgers zit in ons bloed. Al onze projecten hebben lokale partijen als medeaandeelhouder. Dat is onze kracht,” vertelt Prowind-directeur Rolf Koster.

Prowind steunt betrokken en lokaal actieve mensen bij de totstandkoming van een eigen duurzaam energieproject. Het contact komt op verschillende manieren tot stand, vertelt Rolf Koster. Bijvoorbeeld een buurtschap dat de realisatie van windmolens in eigen hand wil houden. Of een gemeente die Prowind benadert om te participeren met kennis, middelen of professionalisering. “Vaak is de gemeente in gesprek met lokale burgers om de aanleg van een lokaal windpark door

middel van een coöperatie handen en voeten te geven. We worden dan gevraagd om als projectpartner mee te helpen bij het opzetten.”

Kapitaalintensief

“Het is een redelijk kapitaalintensieve industrie. Je moet denken aan een investering van meer dan vijf miljoen euro per windturbine. “Er zijn uitzonderingen op de regel, maar dat bedrag heeft een burgerinitiatief niet zomaar op de plank liggen, vertelt Koster.”

Een van de redenen voor coöperaties om samen te werken met Prowind is het bundelen van de krachten. “We zijn

dagelijks met windenergie aan de slag. We hebben de kennis, weten welke onderzoeken moeten worden gedaan, welke onderbouwing nodig is voor de vergunningaanvraag en welke studies daarvoor nodig zijn.” Bovendien beschikt Prowind over de financiële middelen. “We maken meteen afspraken over de verdeling van de aandelen van het windpark. En we spreken direct af wat ieders aandeel in het project zal zijn. Dat schept vertrouwen. De lokale initiatiefnemers weten wat ze aan ons hebben als ze met ons in zee gaan.”

Prowind zorgt bijvoorbeeld voor de bankfinanciering

van het windpark en voor de bouwcontracten, vertelt Koster. “Is het windpark eenmaal gebouwd, dan is het afbreukrisico eruit en kan de coöperatie instappen. Dat doen we bijvoorbeeld voor het windpark Koningsplein bij Arnhem. Daar zijn wij, als het project volgend jaar is gerealiseerd minderheidsaandeelhouder. En de voorwaarden voor die toetreding is enkele jaren geleden al vastgelegd.”

In samenspraak

Bij de bouw van een windpark moet je onderzoeken hoe je deze zo goed mogelijk in de omgeving inpast. Meestal houdt de rolverdeling in dat de coöperatie zo veel mogelijk

burgers bij het project probeert te betrekken. “Het is belangrijk om te weten wat leeft in de omgeving van het wind- of zonnepark. Je moet in samenspraak met de mensen die daar wonen en werken uitvinden wat het beste aansluit bij de vragen die leven.” Met financiering alleen kom je er niet, benadrukt Koster. “De coöperatie en de mensen die in de directe omgeving wonen, moeten bij het project betrokken zijn en kunnen meedenken,” benadrukt hij. “Dat is een zeer intensief lokaal communicatieproces. In Nederland zijn onderling grote culturele verschillen. Elk project is daardoor uniek. De mate waarin de lokale bevolking betrokken wil zijn en wil meesturen verschilt per streek, waardoor de verwachting die aan een ontwikkelaar wordt gesteld telkens anders is. Wij kunnen hierin een faciliterende rol vervullen.”

Energiecoöperatie ZummerePower: de energie van het burgerinitiatief

Als burger hoef je je niet afzijdig te houden rondom duurzaamheidsvraagstukken, blijkt uit het burgerinitiatief ZummerePower dat zich inzet voor een energieneutraal Someren. De in 2013 opgerichte energiecoöperatie durft groot te denken. Er loopt een project voor de bouw van een windpark in het buitengebied om zelf energie op te wekken.

ZummerePower is opgericht om een steentje bij de dragen bij het energieneutraal maken van Someren als gemeenschap, vertelt coöperatievoorzitter Ton de Kok. “Dat willen we bereiken door mensen bewust te maken van en te adviseren over de mogelijkheden om energie te besparen en voorlichting te geven, bijvoorbeeld op scholen.” Particulieren kunnen via ZummerePower zonnepanelen plaatsen. “Daarvoor hebben we een samenwerking met een lokale ondernemer die zonnepanelen plaatst.”

Duurzaamheidsinitiatieven

De Noord-Brabantse gemeente Someren telt iets meer dan 19.000 bewoners. Het bestuur bestaat over het algemeen uit mensen wiens

werkzame leven achter hun ligt. Het bestuurswerk voor de coöperatie is vrijwilligerswerk. De coöperatie probeert zoveel mogelijk duurzaamheidsinitiatieven te ondersteunen. Daaruit is onder andere de ambitie om windmolens in het buitengebied van Someren te realiseren ontstaan. ZummerePower probeert het project samen met Prowind van de grond te krijgen.

“Een coöperatie beginnen is het minst moeilijke. We hadden een aantal mensen die overtuigd waren van de noodzaak om energie te verduurzamen. Er zijn meerdere gemeenten in de omgeving met vergelijkbare initiatieven. Belangrijker is dat je goed nadenkt wie je allemaal nodig hebt om je ambities te realiseren,” vertelt De Kok. ZummerePower heeft een goede samenwerking met de gemeente. “We proberen vooral ook particulieren te bereiken door het aanbieden van een energiescan, om te kijken welke mogelijkheden voor verduurzaming er zijn. De afspraak is dat je als tegenprestatie lid van de coöperatie wordt à € 20 per jaar.”

Realiseren van windpark

Windmolens is een ander verhaal, constateert De Kok. ZummerePower is actief benaderd door de voorloper van

Als burger kun je groot denken, bewijst een initiatief als ZummerePower.

Prowind. “We hadden zelf al bekeken waar het interessant kan zijn om windmolens te plaatsen. Zij waren zelf ook al op zoek. Ze hebben met ons contact gezocht en gezamenlijk zijn we uitgekomen bij de huidige locatie als de best mogelijke.” De samenwerking werd vastgelegd in een overeenkomst. “We hebben bijvoorbeeld de afspraak gemaakt dat ZummerePower de mogelijkheid heeft om een aantal wind-

molens in eigendom te nemen. Dat ligt vast en ook de voorwaarden waaronder dat dan gebeurt.”

“Het is niet voor niks dat we met een partner als Prowind in zee gaan. Ze leveren de deskundigheid en weten wat er komt kijken bij de realisering van een windpark. Ze zijn degene die met name in de beginfase investeren. Wij zorgen voor de verbinding met de gemeenschap. Niet iedereen denkt hetzelfde over de komst van windmolens. Dat hoor en zie je op veel plekken.” Uit de exploitatie van het windmolenpark wordt straks een percentage in een sociaal-maatschappelijk fonds gestort, waarmee initiatieven voor de gemeen-

Energiecoöperatie

ZummerePower is een Somerense energiecoöperatie van, voor en door Somerense burgers en bedrijven opgericht in 2013. Het doel van de coöperatie is om samen met anderen te werken aan een volledig energieneutraal Someren in 2050.

schap kunnen worden gefinancierd.

Energiestrategie

Als kleine gemeenschap kun je groot denken, bewijzen initiatieven als ZummerePower. Er wordt actief gelobbyd om invloed uit te oefenen op de regionale energiestrategie. “We willen een stip aan de horizon zetten met de ambitie dat Someren in 2050 energieneutraal is. Voor ons is dat een ambitieus project, wat we niet alleen voor elkaar krijgen. Daarom werken we samen met partners als Prowind en collega-energiecoöperaties in de regio Eindhoven.”

Meer informatie? Kijk op:
www.topicnederland.nl

Duurzame energie zonder maatschappelijke kosten

De komende 30 jaar worden beslissend voor de toekomst van de aarde. In 2050 moeten ambitieuze klimaatdoelstellingen zijn gerealiseerd en woonwijken die ‘van het gas af gaan’.

In de manier waarop dit gebeurt is nog veel te verbeteren. Op veel plaatsen worden keuzes gemaakt voor grootschalige plannen die onze maatschappij veel geld zullen gaan kosten zonder een goede onderbouwing. Plannenmakers houden onvoldoende rekening met de verschillende belangen. Zo is voor de Amsterdamse Zuidas een omvangrijk maar grotendeels onbenut distributiesysteem voor stadskoude en stadswarmte aangelegd. De meeste gebouwen hebben zelf voor een duurzame oplossing gekozen zonder dat dit de maatschappij geld kost.

Wanneer je plannen maakt voor de energietransitie van een gebied, is het verstandig om eerst met de beslissende eigenaren te praten over hun plannen en hun belangen. Daarmee kun je dan rekening houden. Ook kun je de lokale kansen en mogelijkheden in een gebied benutten. Techniplan Adviseurs heeft op dit gebied een ruime ervaring opgebouwd. De afgelopen decennia zijn we initiator geweest van nieuwe technieken om gebouwen en gebieden op een duurzame manier van energie te voorzien. Hierbij gebruikmakend van bijvoorbeeld bodemenergie en oppervlaktewater, ook in combinaties met stadswarmte als dat nuttig en wenselijk is.

In onze visie is het belangrijk dat alle betrokken partijen doen waar zij goed in

zijn. Overheden stellen de kaders en geven de ambities aan; voor buurten, wijken en regio’s. Opdrachtgevers – particulieren en marktpartijen – zijn aan zet om met creatieve oplossingen te komen. Techniplan Adviseurs staat hen daarbij terzijde met haar kennis en expertise. Zoals momenteel bij de herontwikkeling van de Bijlmer Bajes in Amsterdam. Voor dit nieuwe woongebied is een marktgericht integraal energieconcept ontwikkeld voor de bestaande en nieuwe gebouwen. Door vanaf het begin strategisch mee te denken en voortdurend kosten, kwaliteit en opbrengsten te verbinden. Met als resultaat: zo laag mogelijke lasten voor de nieuwe bewoners en zonder dat dit gemeenschapsgeld kost. Dat is onze maatschappelijke meerwaarde, voor de wereld van nu en die van morgen.

BOTS -VS- SPAREN

Van sparen wordt financieel momenteel geen mens blij. Waar een mens wél blij van wordt, is een beleggingsportefeuille gerund door super efficiënte algoritmes: compleet emotionele bots, dag en nacht op zoek naar kansen.

Download nu BOTS, de beleggings app waarmee iedereen kan beleggen als een pro.

www.bots.io

BOTS.

Beleggen brengt risico's met zich mee.
Uw inleg kan minder waard worden.

Energiesector: banenmotor in onzekere tijden

Zet de coronacrisis een rem op de energietransitie? Of biedt de huidige situatie juist nieuwe kansen? Vier vragen over de energiesector en hoe deze de economie en de arbeidsmarkt in coronatijd kan stimuleren.

Ook voor de energiesector vormt de coronacrisis een bedreiging. Als projecten worden uitgesteld of zelfs komen te vervallen en als de orderportefeuille verstoken blijft van nieuwe opdrachten, komt de voortgang van de energietransitie in gevaar. Daarbij gaat het niet alleen om de uitvoer, maar ook om onderzoek en innovatie. Minder opdrachten betekent immers minder vermogen om te investeren. Daar staat tegenover dat energieonderzoek en -innovatie door onze overheid expliciet worden aangeduid als dragers van de transitie naar een CO2-arme Nederlandse energiehuishouding. Zonder investeringen geen nieuwe milieuvriendelijke technieken en bedrijfsmiddelen. Daarom zal de overheid daarin blijven investeren, bijvoorbeeld door het financieren van onderzoeks- en innovatieprojecten te vergemakkelijken.

1. Zijn de doelstellingen van het Klimaatakkoord nog wel haalbaar?
De doelstellingen van het Nederlandse energiebeleid zijn vorig jaar vastgelegd in de Klimaatwet. In 2030 moet de

CO2-uitstoot met 49% teruggedrongen ten opzichte van 1990. In 2050 is de CO2-uitstoot met 95% teruggedrongen ten opzichte van 1990, een grote uitdaging voor de energiesector. Minister Wiebes (Klimaat) laat weten dat de covidcrisis geen negatieve invloed zal hebben op die ambities: het kabinet blijft volgens hem ‘vastbesloten’ om de klimaatdoelen te halen. Overigens trok de Raad van State, na een alarmerend rapport, eind oktober aan de bel: “De klimaatdoelen die regering en parlement zichzelf hebben gesteld in de Klimaatwet worden niet gehaald. Dat kan alleen als er nu al aanvullende maatregelen worden genomen om de uitstoot van broeikasgassen beduidend te verminderen. Daarmee kan niet worden gewacht.” Daar wordt aan toegevoegd: “De omvangrijke herstel- en steunmaatregelen die tijdens de coronacrisis worden genomen, bieden concrete kansen om daadwerkelijk méér te doen.”

2. Vraagt niet elke bedrijfssector om méér maatregelen?
Jawel, maar het besef groeit ook dat de energietransitie de economie en de arbeidsmarkt in coronatijd kan stimuleren. Mariëtte Hamer, voorzitter van de Economische Raad, pleitte daarom al voor het naar voren halen van verduurzamingsmaatregelen. Want, zegt Hamer, “dat gaat nieuwe werkgelegenheid opleveren.” Hamer gaat bij de SER

inventariseren welke sectoren het moeilijk hebben en welke kansrijk zijn. “Vervolgens kunnen we onder andere via van-werk-naar-werktrajecten mensen naar een andere plek krijgen. Als we doorpakken, kunnen we een kans maken van het Klimaatakkoord.”

3. Hoe nijpend is het personeelstekort?
In optimistische voorspellingen komen er voor elke verloren baan in de fossiele industrie zeven terug in de groene

“Als we doorpakken, kunnen we een kans maken van het Klimaatakkoord.”

energiesector. Een deel van de vacatures kan worden ingevuld vanuit overstapberoepen. Met hun expertise kunnen monteurs uit de noodlijdende luchtvaartsector vaak zonder grote problemen een overstap maken naar de energiesector. Hun specifieke kennis en competentie zijn, zoals dat zo mooi heet, ‘sectoroverstijgend’. Ook bijvoorbeeld licht- en geluidstechnici uit de eveneens zwaar getroffen culturele sector zouden uitwisselbare competenties kunnen hebben met specialisten uit de energiesector.

4. Scholing en omscholing zijn dus minder belangrijk dan bijscholing?
Zeker niet, het zijn drie es-

sentiële elementen in de energietransitie. Omscholingsprogramma’s en een groot scholingsprogramma blijven noodzakelijk, merkte Hamer ook op. Scholing speelt ook een belangrijke rol in nogal wat publiek-private samenwerkingen, zoals het Sustainable Electrical Energy Centre of Expertise (SEECE) dat onder meer het hoger onderwijs verbindt aan actuele energievraagstukken. De samenwerking aan energie-gerelateerde projecten moet uiteindelijk zorgen voor een versnelling van de innovatie en bijdragen aan het opleiden van energieprofessionals.

 Meer informatie? Kijk op:
www.topicnederland.nl

PHOE, hét centrum voor energie-opleidingen

Hoeveel zonnenvelden en windmolens moeten er komen? Hoe kunnen we een gebouw het beste verduurzamen? Voor welke technieken en toepassingen van duurzame energievoorzieningen kies je?

Allemaal vragen voor de energiedeskundige die kennis, kunde en vaardigheden nodig heeft voor het succesvol aanpakken van energievraagstukken.

Al vanaf 1987 draagt stichting PHOE bij aan het oplossen van deze kennisvragen. Opleidingsaanbod:

- **Energieconsulent**
- **Introductie Energiekunde**
- **Duurzame Energie**
- **Thermodynamica**
- **Advieskunde**

Energie-innovatie versnelt verduurzaming Nederland

De Klimaatdoelen stellen ons voor de grote uitdaging om in 2050 95% minder CO2 uit te stoten dan in 1991. Dat kan alleen als we in rap tempo innoveren. Wie als eerste de beste en meest praktische innovaties voor grote maatschappelijke problemen vindt, opent tegelijkertijd ook een wereldmarkt aan mogelijkheden.

Om de doelen uit het Klimaatakkoord te halen hebben we geen tijd te verliezen. Duzenden bedrijven, kennisinstellingen, overheden en andere partijen hebben zich in de Topsector Energie verenigd; de drijvende kracht en verbindend platform achter deze energie-innovaties. Innovatieve ideeën, geld, mensen, overheden, bedrijven, onderzoek en kennis komen samen. De vooruitzichten zijn spannend. Want er is niet één magische oplossing. Er zijn meerdere, dure oplossingen

nodig. En die zijn afhankelijk van verschillende systemen, samenwerking tussen mensen en veel nieuwe kennis. Dat merkt iedere Nederlander in hoe hij woont, werkt of reist. En het vraagt voldoende goed opgeleid of omgeschoold personeel.

De innovatie-aanpak heeft zich door de jaren heen flink ontwikkeld. Nu krijgen veel meer zaken dan alleen technologie de aandacht. Manon Janssen, boegbeeld van de Topsector Energie: *“Naast technologie, hebben we nu vooral mensen nodig. Mensen die de oplossingen van de toekomst voor zich zien. Die hun blik op de hele wereld richten, naar volgend jaar én twintig jaar vooruit. Aan oplossingen die nog helemaal niet bestaan, voor problemen die we onderweg nog gaan tegenkomen. We helpen bedrijven om consortia te maken die dat doen. Daar zijn we in Nederland beter in dan in menig ander land, het zit in onze aard. Maar de werkwijze is niet vanzelfsprekend of gemakkelijk.”*

1001 voorbeelden van innovatie

Innovatie gaat vaak harder dan je denkt. Hoe fijn is het als je de warmte van de zomer kan bewaren voor de winter? Daaraan werken innovaties van individuele en collectieve warmteopslag. Waterstof geeft zoveel innovatie dat het breed wordt opgepakt; van de woonwijken tot de industrie. Zonne-energie wordt gewonnen in geluidsmuren of op dijken, of als flinterdun folie op bedrijfsdaken. Waterbellenschermen bij de bouw van windmolens op zee geven het zeeleven minder geluidsoverlast. Superslimme drones kunnen diezelfde windmolens op de altijd onstuimige Noordzee onderhouden. Onze fabrieken werken aan allerlei nieuwe (digitale) technieken en elektrificatie. We bouwen Learning Communities waarin mensen uit het onderwijs-, ondernemers- en onderzoekswerelden leren, werken en innoveren.

© Rijksoverheid / RVO

Geld voor briljante ideeën

Onder innovatoren zijn ‘the Valley of Death’ en de onrendabele top bekende barrières. De overstap van de succesvolle pilot naar de grootschalige uitrol in de markt gaat niet vanzelf. Daarom heb je geld nodig, en expertise. Via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) kunnen ondernemers subsidie krijgen. De RVO voert in opdracht van het ministerie van Economische Zaken de regelingen van de Topsector Energie uit. Frank Witte, teammanager Energie-Innovatie bij RVO: “Met een mix van technologieën willen we in Nederland het energiesysteem schoon, betaalbaar en betrouwbaar maken en houden. Daarvoor zal overheidssubsidie voorlopig nodig blijven om te concurreren met fossiele energie.”

Maar er is zoveel meer dan alleen subsidie. Denk aan leningen, borgstellingen, be-

scherming van intellectueel eigendom, expertise en service op het gebied van internationaal ondernemen. Sinds dit jaar kunnen ondernemers terecht bij het Financieringsloket van de Topsector Energie, dat ondernemers bijstaat met advies, masterclasses en matchmaking. “Bij de meesten gaat het om steun voor relatief snel toepasbare in-

novaties”, zegt financieel adviseur Martin Weissmann. “Zij zijn in de lab-, pilot- en demonstratiefase gebaat bij kredieten en risicokapitaal. Soms kom ik ook echt vernieuwende innovaties tegen die alleen interessant zijn voor risico-investeerders. De kans dat zo’n innovatie het redt in de markt is klein, maar als het slaagt kan het veel opleveren.”

© Rijksoverheid / RVO

Slimme software maakt slimme energievoorziening

In het nieuwe energiesysteem grijpt alles in elkaar. Een kleine schakel op links kan een onverwacht effect hebben rechts. De aparte ketens voor gas, elektriciteit en brandstoffen, die overzichtelijk te regelen waren, zijn verleden tijd. Mart van Bracht, directeur Systeemintegratie van de Topsector Energie: *“Het systeem is nu enorm complex. Neem waterstof, dat kunnen we maken met elektriciteit, of gas of juist opslaan om op een ander moment als elektriciteit te gebruiken. Om dit efficiënt te laten functioneren in een vraag- en aanbod gestuurde markt, heb je software en algoritmes nodig.”*

Het is als puzzelen met continue veranderende puzzelstukjes en vraagt dus heel veel innovatie. Ook van onszelf. In de systemen en in hoe we er als mensen mee werken. Van Bracht: *“We moeten het vanuit het grote geheel benaderen. En dat kan uitgebalanceerd worden met artificiële intelligentie en blockchaintechnologie. Zodra een wijk bijvoorbeeld een tekort of overschot aan energie heeft, wordt dit verschil automatisch met andere nabije systemen gebalanceerd.”*

Energietransitie doe je samen, niet van bovenaf

Energie Nederland heeft dit voorjaar een rapport uitgebracht ‘Een laagdrempelige Energietransitie’. Hierin wordt het belang van een breed maatschappelijk draagvlak benadrukt. “Mensen meekrijgen bij een grote verandering die ze niet zelf hebben gekozen is lastig,” benoemt voorzitter Medy van der Laan van Energie Nederland het vraagstuk.

De energiesector staat voor de opgave om over te stappen op volledig duurzame bronnen zoals wind en zonne-energie. Een belangrijke uitdaging is het verduurzamen van woningen en een alternatief voor verwarmen met aardgas. Dit vraagt veel van de samenleving, constateert het rapport ‘Een laagdrempelige Energietransitie’. Van der Laan: “Als je bewoners denkt uiteindelijk te kunnen dwingen, neemt hun bereidheid om mee te denken direct zienderogen af.”

Betrouwbaar en betaalbaar
Van der Laan benadrukt het belang van een eerlijk verhaal. Vanuit het kabinet wordt ‘woonlastenneutraliteit’ gepredikt. Dit houdt in dat de maandelijkse lasten aan energie, hypotheek of huur gelijk moeten blijven. Van der Laan stelt vragen bij dat streven. “Een overheid kan niet garanderen dat elke oplossing voor elk individu betaalbaar en laagdrempelig is. Elke transitie kost geld. Als je gaat verhuizen heb je verhuiskosten. Dat geldt

ook als je verhuist van de ene naar de andere energiebron. Dat kost geld.”
“In het onderzoek hebben we de vraag omgedraaid: met welke beleidskeuzes zou je mensen zo min mogelijk lastigvallen, en toch je doelstellingen halen. Dat begint met het stimuleren van laagdrempelige, betaalbare technologie en isolatiestappen. Een woning isoleren tot energielabel C kun je binnen een redelijke termijn terugverdienen.” Tegelijkertijd zijn er bewoners die geen keuze hebben. “Daar moet je oog voor hebben in je beleid. Als de verhuurder de woning niet wil isoleren en de overheid als verduurzamingsprikkel de komende jaren de belasting op gas hoger maakt, gaat de rekening voor die mensen omhoog.” Van der Laan benadrukt dat je een eerlijk gesprek moet aangaan met de samenleving. “Voor levensmiddelen, benzine en kleding en allerlei andere producten vinden we het normaal dat prijzen fluctueren. Zodra het om stroom en aardgas gaat, gelden er andere normen. Dat is politiek begrijpelijk, tegelijkertijd heb je het dilemma dat je een transitie moet bekostigen. Er worden miljarden geïnvesteerd die via de energierekening worden opgebracht.”

Haalbare alternatieven
“Bij alle innovaties moet je eerst het aanbod op gang brengen. Dat is ook gebeurd met hernieuwbare energie zoals wind en zon. De wereld, en Nederland dus ook, heeft altijd gekozen voor gas en kolen om-

“Isoleren tot energielabel C verdien je binnen een redelijke termijn terug.”

dat het verreweg de goedkoopste vorm van stroomopwekking was. Dat is de reden waarom er voor zonne- en windenergie in eerste instantie subsidie nodig was. Tot 2025 blijft het aanbod ondersteund door subsidies, daarna moet het zichzelf bedruipen.”
De inzichten en opgaven veranderen zo snel dat de energiesector steeds moet inspelen op

nieuwe ontwikkelingen, terwijl een beetje investering minstens 15 à 20 jaar nodig heeft om terugverdiend te worden. In 2013 lag de focus op het sluiten van kolencentrales. Als alternatief werd tot 25% stoken op biomassa overeengekomen. “Het was de enige manier om snel op te schalen om de doelen voor het percentage aan duurzame energie in 2020 en 2023 te halen,” aldus Van der Laan. Ze constateert dat er de komende jaren nog geen goede vervanging voor biomassa is. “Het gaat steeds om balans. Je moet accepteren dat je zonder biomassa de doelstellingen niet haalt. En het extra

Verkiezingen in 2021

De belangrijkste opgave voor de toekomst is de match tussen vraag en aanbod, constateert Van der Laan. “De groei van het aanbod en de groei van de vraag moet gelijk opgaan. Als we opschalen met wind op zee, moet de vraag naar groene stroom op dezelfde wijze omhoog. De vraag moet meegroeien. Dat is best lastig. Als de industrie elektrificeert, kunnen wij meer windparken bouwen. Dat is de opgave van het komende kabinet, om daar een instrumentarium op te zetten dat die noodzakelijke balans in ogenschouw neemt.”

 Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

Een duurzame toekomst voor het warmtenet in Enschede

In Enschede is warmte een duurzaam én haalbaar alternatief voor aardgas. Want dankzij de nieuwe Warmtebaan van Ennatuurlijk komt duurzame warmte letterlijk dichtbij voor de helft van de stad.

Enschede wil in 2050 aardgasvrij en CO₂-neutraal zijn. Om dat mogelijk te maken heeft Ennatuurlijk het bestaande warmtenet de afgelopen drie jaar flink uitgebreid met de Warmtebaan. Dit is een 8 kilometer lange hoofdtransportleiding die duurzame warmte van afvalenergiebedrijf Twence tot diep in het hart van Enschede brengt. En daar ook drie bestaande gasgestookte warmtenetten in de wijken Tattersall, Roombeek en Deppenbroek aan elkaar koppelde en zo direct verduurzaamde. De koppeling van alle bestaande netten breidt het totale warmtenet verder uit tot meer dan 200 kilometer.

Twence wekt duurzame warmte op met een bio-energiecentrale die warmte produceert uit regionaal sloop- en afvalhout (B-hout) en drie afvalverbrandingsinstallaties. De totale warmtelevering is voor 95% van duurzame oorsprong en levert een CO₂-besparing

op van maar liefst 91% in vergelijking tot verwarmen met cv-ketels op aardgas. Daarmee heeft het warmtenet in Enschede op dit moment ook de hoogste geregistreerde gelijkwaardigheidsverklaring van alle warmtenetten in Nederland. Omdat Twence bovendien de CO₂ die bij verbranding vrijkomt steeds meer afvangt, wordt de warmtelevering op termijn zelfs CO₂-negatief. In 2019 werd het warmtenet in Enschede tijdens het Warmtecongres middels een publieksprijs uitgeroepen tot duurzaamste warmtenet van Nederland. Ook voor 2020 ontving het warmtenet in oktober weer een nominatie. De stemming voor het meest duurzame warmtenet vindt plaats tijdens het Warmtecongres op 26 november.

Ennatuurlijk levert duurzame warmte van Twence aan ruim **8.500 woningen en 200 bedrijven** in Enschede. Dankzij de Warmtebaan kan dit worden opgeschaald naar circa **40.000 woningen**. Een mooie stap in de verdere verduurzaming van Enschede.

Een leven lang leren, graag!

Het begrip is zo langzamerhand gemeengoed: duurzame inzetbaarheid. Steeds meer bedrijven en organisaties maken er werk van. En als werknemer besef je heel goed dat het over jou gaat. Wat maakt duurzame inzetbaarheid zo’n belangrijk issue? Eraan werken is een gedeelde inspanning van werkgever en werknemer, de overheid zorgt voor ruggensteun.

De wereld staat momenteel op zijn kop. Corona, voortschrijdende technologie en toenemende digitalisering: alles hangt met alles samen en heeft gevolgen voor ons bestaan én ons werken. De arbeidsmarkt verandert in een razend tempo. Oude beroepen verdwijnen, er komen nieuwe voor in de plaats. Om deze ontwikkelingen bij te benen, ligt de bal niet alleen bij de werkgever die zijn medewerkers via opleiding en scholing bij de les houdt, maar ook bij de werknemer zelf. Wie achterover leunt, raakt achterop.

Gezond ondernemen

Aan de kant van de werkgever begint duurzame inzetbaarheid bij gezond ondernemen. Zorgen voor een werkomgeving waarin medewerkers productief, gemotiveerd en gezond aan de slag zijn én blijven. De wensen van medewerkers veranderen en reiken verder dan het salaris en arbeidsvoorwaarden. De cultuur, waarden en ‘social value’ maken een werkgever anno nu

aantrekkelijk(er). Dit verklaart de opkomst van nieuwe aandachtsgedebieden als vitaliteitsmanagement, gezondheids- en zingevingmanagement. Klaas Koster, de eerste ‘vitaloog’ van Nederland, ontwikkelde de Vitaliteitsschijf van Vijf. Om je energiek (vitalogisch) te voelen is een balans nodig tussen het lichaam (fysiologisch), de geest (psychologisch), de omgeving (ecologisch) en zingeving (filosofisch). Aandacht voor de cadans tussen deze elementen zorgt voor gezonde, fitte, productieve en meer betrokken medewerkers.

“Als je wilt dat alles blijft zoals je wilt, moet je juist veranderen.”
Klaas Koster, auteur van Vitalogie! (Boom, 2020)

Persoonlijke ontwikkeling

Veel mensen doen ander werk dan waarvoor ze oorspronkelijk zijn opgeleid. De werkgever stuurt hen twee keer per jaar op cursus en zorgt ervoor dat zij passen in het functievakje. Maar leren is meer dan weten. Je kunt je persoonlijke ontwikkeling ook in eigen hand nemen. Door op eigen initiatief een opleiding, cursus of workshop te volgen laat je zien dat je investeert in jezelf. Het ontwikkelen van soft skills, zoals sociale en communicatieve vaardigheden, zorgt daarbij voor meer inzicht in je talenten en persoonlijkheid. Er staat een wereld aan opleidingsmogelijkheden voor je open. Informeer bij de HR-afdeling van je bedrijf of organisatie of er opleidingsbudget beschikbaar is. De overheid kent een Regeling Duurzame Inzetbaarheid die instrumenten aanreikt voor onder meer levensfasebewust personeelsbeleid en werktijdvermindering senioren.

Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

EXPERT

JEROEN VANSON,
MANAGER KLANTPROJECTEN
GREENCHOICE

Wat is de inzet van Regionale Energiestrategie (RES)?

“Één van de afspraken uit het Nederlandse Klimaatakkoord is dat 30 energieregio’s in Nederland bepalen waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land met wind en zon opgewekt kan worden. En met welke warmtebronnen wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen.”

Wat kan beter?

“De nadruk ligt tot nu toe sterk op de cijfers. Wij vinden het belangrijk dat nu een brug wordt geslagen en mensen bij de plannen betrokken worden. Greenchoice heeft veel projecten samen met 120 lokale energiecoöperaties gerealiseerd. Projecten voor en door bewoners, vaak ook in nauwe samenwerking met bedrijven én overheden.

Het mooie van de regionale energiestrategieën is dat mensen die tot nu toe langs de zijlijn stonden toch kunnen deelnemen aan de energietransitie. Bijvoorbeeld door deel te nemen aan een collectief zonnedak.”

Hoe doe je dat?

“De meeste mensen staan positief tegenover de energietransitie, maar vaak hoor je juist de tegenstanders. Terwijl 79% van de Nederlanders het belangrijk vindt dat we op een duurzamere manier energie gaan opwekken, blijkt uit onderzoek van Motivaction. We zien bij Greenchoice al jaren dat er enthousiasme ontstaat als mensen mee kunnen doen aan een project. Mensen willen simpelweg horen wat het oplevert en een goed aanbod krijgen.”

De Week van Duurzame Inzetbaarheid

Van 23 t/m 27 november a.s. passeren alle ontwikkelingen en innovaties rond duurzame inzetbaarheid de revue tijdens De Week van Duurzame Inzetbaarheid. Dit jaar natuurlijk online. Met vier thema’s als leidraad: Vitaliteit, Arbeidsmobiliteit, Opleiding & Ontwikkeling en Meten. Aanmelden kan via weekvanduurzameinzetbaarheid.nl.

GEEF SANAE EEN JEUGD

In je werk geef je kinderen richting in hun leven, zodat zij een zo normaal mogelijke jeugd ervaren. Kinderen zoals Sanae, met een lichtverstandelijke beperking. Zij en haar ouders kunnen jouw hulp goed gebruiken. Sanae kan op jou rekenen, zij groeit door jouw betrokkenheid en inzet. Je helpt Sanae om met alledaagse situaties om te gaan. Met zaken als gezondheid en vriendschap. Zo werken jullie samen aan een zo positief mogelijke toekomst voor Sanae. Zo haalt zij het beste uit haar leven.

Welke koers kies jij?

Je eigen ontwikkeling staat ook niet stil. Zo leer je elke dag van alle situaties die je tegenkomt. Om zo goed mogelijk in je vel te zitten, vinden we het bij Partners voor Jeugd belangrijk dat jij de leiding hebt over jouw carrière. Welke talenten wil jij verder ontwikkelen, wat heb je nodig om je werk goed te kunnen doen? Wat motiveert jou? We denken graag met je mee. We hebben daarvoor een speciaal programma: Kies je koers. Jij kiest je doelen en je weg. Wij geven je richtingen. Zo haal jij het beste uit jezelf en je carrière.

Groeiende inzet op lokale inkoop

Voor hun Afrikaanse productie zijn multinationals veelal aangewezen op import van grondstoffen uit het buitenland. Dat kan ook anders.

Multinationals in de zogeheten snelle, veel verkochte consumentengoederen (denk aan voeding, toiletartikelen en wasmiddelen) zijn voor hun Afrikaanse productie veelal aangewezen op grondstoffen van buiten Afrika. Het is zeker geen ideale situatie in een markt die zo snel groeit. Veel multinationale merken, retailers en handelaren delen dan ook de wens om een lokale inkoop in Afrika op te bouwen. Lokale leveranciers moeten dan wel kunnen produceren in een constante kwaliteit en volume. Zonder die garantie kun je je als lokaal bedrijf niet aansluiten bij moderne toeleveringsketens en blijf je ook verstoken van inkomsten die nodig zijn om te groeien.

Afhankelijkheid

Nu nog importeren multinationals als Unilever en Nestlé het merendeel van de grondstoffen die bestemd zijn voor Afrikaanse productie van buiten Afrika. Dat daar risico's aan kleven, bleek dit jaar tijdens de Covid-crisis. De pandemie heeft de vinger op de zere plek gelegd: door een (te grote) afhankelijkheid van import raakt de keten flink verstoort. Vorig jaar nam IDH, samen met Unilever en Dalberg

Lokale leveranciers moeten kunnen produceren in een constante kwaliteit en volume.

Advisors, het Grown Sustainable in Africa-initiatief (Duurzaam geteeld in Afrika, GSA). Daarmee wordt gestreefd het aantal Afrikaanse midden- en kleinbedrijven dat commercieel levensvatbaar is te vergroten.

Duurzaamheid is daarbij het kernbegrip. En belangrijkste uitgangspunt: het GSA moet het voor lokale bedrijven eenvoudiger maken om externe financiering te vinden. IDH, gesteund door de Nederlandse overheid, en Dalberg zamelden miljoenen in voor lokale agrarische mkb-bedrijven. Daarmee kunnen zij hun capaciteit opbouwen en uiteindelijk toegang krijgen tot de moderne toeleveringsketen. Unilever belooft dan weer een gegarandeerde afname zodra de kwaliteitsnormen zijn bereikt.

Verduurzamen van je huis, een stappenplan

Een lagere energierekening begint klein. Je bespaart bijvoorbeeld fors op je elektriciteitsrekening door je gloei- en halogeenlampen door ledlampen te vervangen. Daarna volgen warmte-isolatie én ventilatie, voor een gezond binnenhuisklimaat. Je huis wordt comfortabeler én je verkleint je ecologische voetstap.

STAP 1: HET STARTPUNT

Voordat je begint, is het belangrijk te weten welke energiebesparende maatregelen je kunt treffen. Bijna alle gemeenten hebben een energieloket waar je terecht kunt voor onafhankelijk advies. Je vindt het energieloket van jouw gemeente op verbeterjehuis.nl.

STAP 2: ISOLATIE

De meest logische eerste stap is het verbeteren van de isolatie van je huis. Wat mogelijk en nodig is, is maatwerk dat onder meer afhangt van het bouwjaar van je woning en de maatregelen die al zijn getroffen. De aanpak varieert van snel en goedkoop - het dichtten van naden en kieren - tot vloer-, gevel- of dakisolatie en het plaatsen van HR++ glas (óók ter vervanging van dubbel glas). Omdat je de warmte wilt vasthouden, is het slim om te kiezen voor een ventilatiesysteem met warmteterugwinning.

STAP 3: ZELF ENERGIE OPWEKKEN

Minder stoken begint met een energiezuinige ketel en slimme thermostaatkranen, waarbij je de verwarming per ruimte inregelt. En je kunt je duurzame energie ook zelf opwekken, bijvoorbeeld met zonnepanelen, een warmtepomp of met een zonneboiler. Voor huiseigenaren met eigen zonnepanelen is 2020 nu al een zonnig jaar, met meer zonuren dan ooit.

STAP 4: FINANCIERING EN SUBSIDIE

De investering in het verduurzamen van je huis verdient je terug in de vorm van een lagere energierekening en een beter energielabel, waardoor uw woning meer waard wordt. Bij isolatiemaatregelen kun je via subsidies ongeveer 20% van de kosten terugkrijgen. Bij zonnepanelen kun je de btw over de aanschaf en installatie terugvragen. Als je een huis koopt, mag je extra lenen voor het verduurzamen van je huis. Op milieucentraal.nl lees je welke regelingen er zijn.

WAAR KAN
JIJ NOG
BESPAREN?

Doe de gratis woningscan op www.greenchoice.nl/besparen/woningscan

Vooroplopen in kostenefficiënt en milieubewust waterbeheer

Elke waterdruppel telt voor BWT

Natuurlijke waterbronnen worden schaarser. En proceswater is een kostbaar goed. Vandaar dat we bestuderen hoe onze klanten elke druppel water optimaal kunnen inzetten. Heeft u een vraag over water? We bieden graag advies op maat.

ZUIVER WATER IS VAN LEVENSBELANG

Niet alleen voor consumptie, maar ook voor gebruik in ziekenhuizen. Voor het steriliseren van apparatuur en instrumenten in operatiekamers bijvoorbeeld, en voor laboratoriumonderzoek. Het voorkomt onveilige situaties en foutieve metingen en daarmee een onnodig lange verblijfsduur voor patiënten. Zeker in de huidige tijd een wenselijk streven. Daarnaast is hygiëne ook een belangrijk argument voor veel partijen om te investeren in waterbehandeling. Zuiver water is voor de voedingssector, maar ook voor tal van andere industrieën en huishoudens een belangrijke topic.

TECHNOLOGIE

HAND IN HAND MET R&D

BWT heeft een vijftal researchcentra in Europa. Daar wordt hard gewerkt aan de beste apparatuur voor waterbehandeling. De firma groeide door de jaren heen met overnames en investeringen in (patent)technologie. De doelstelling is om water te leveren met de hoogste kwaliteit voor elke type watergebruiker; van gezin tot industrie.

EXPERTISE

VOOR ALLERLEI TOEPASSINGEN

Wij leveren aan vele ziekenhuizen en laboratoria. Maar ook aan apotheken, poliklinieken en de farmaceutische branche. Ook zorginstellingen schakelen ons bijvoorbeeld in voor de juiste luchtbevochtiging. Ons breed productgamma staat ons toe om bepaalde consumentenproducten te verkopen via de webshop, maar evengoed een farmaceutische installatie te leveren om correcte waterkwaliteit te kunnen bieden voor de productie van medicijnen.

ZEKERHEID

STABIELE BWT-INSTALLATIES

Wij werken met standaard apparatuur. Uit het beschikbare assortiment stellen wij voor iedere specifieke klant de beste oplossing samen. Geen installaties die op maat gemaakt moeten worden dus. En daarmee ook geen kinderziektes. Zie het als doorontwikkelde bouwstenen, waarmee het uiteindelijke systeem geheel op de bestaande behoeften aansluit.

KENNIS VAN WATER

VOOR GEZINNEN EN INDUSTRIE

BWT heeft meer dan 25 jaar ervaring in alle aspecten van waterbehandeling. Of u nu een huishoudelijke oplossing zoekt of een industriële opstelling, bij BWT bent u aan het juiste adres.

BWT Nederland BV, Coenecoop 1, 2741PG Waddinxveen.

Normen bieden een neutraal referentiekader

De provincie Zuid-Holland zet maximaal in op het gebruik van warmte voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. De provincie heeft de luxepositie van een ruime beschikbaarheid van restwarmte van de haven en geothermie. NEN biedt de provincie, gemeenten en andere betrokken partijen een onafhankelijk platform voor het afstemmen van de normen en standaarden die nodig zijn voor veilig en betrouwbaar warmtetransport- en distributienetwerken.

Zuid-Holland is de dichtstbevolkte provincie van Nederland. “We willen het groene hart zoveel mogelijk vrijhouden van windmolens en zonneparken,” vertelt projectmanager Energietransitie Gebouwde Omgeving en Warmte voor de provincie, Ronald Prins. (Rest-)warmte is een ruim voorhanden alternatief, maar levert weer andere vragen op, vertelt hij. “Er zijn 52 gemeentes in Zuid-Holland betrokken bij het van de grond trekken van het warmtedistributienetten. Niet iedere gemeente is voorbereid op de kennis die nodig is om dat voor elkaar te krijgen.”

Warmtenet
“Warmte is in een enorme versnelling gekomen. Heel veel

mensen gaan aan de slag met pionieren, zonder al te veel kennis. Er is behoefte aan een platform, waar de noodzaak van normalisatie kan worden besproken,” benadrukt Prins. Het is een van de redenen waarom de provincie Zuid-Holland en NEN met elkaar in gesprek zijn, verklaart Janwillem van den Berg. “Bij NEN hebben we een organisatiebreed programma dat zich bezighoudt met de energietransitie. Een van de belangrijke onderwerpen waar nog veel voor moet worden geregeld is de warmtetransitie. Normalisatie kan hierbij helpen” Hij noemt als voorbeeld de kwaliteit en zekerheid van de warmtelevering. “Hoeveel warmte gaat er op een bepaald moment door het transportnetwerk en wat is precies de temperatuur? Daar moeten duidelijke afspraken over worden gemaakt én kunnen standaarden uitkomst bieden.” NEN onderzoekt de wenselijkheid van een normalisatieplatform op warmtegebied. “Op dit moment worden verschillende rekenmodellen gehanteerd om vast te stellen welke warmtevoorziening het meest geschikt is voor een gemeente. Het kan heel belangrijk zijn om daar een standaard voor te ontwikkelen, zodat de uitgangspunten voor iedereen gelijk zijn. Als NEN proberen we de relevante partijen bij elkaar te krijgen, om te kijken hoe standaardisering kan bijdragen in veiligheid en vertrouwen in de nieuwe techniek. Denk aan leveranciers van warmtenetten, warmteprodu-

“Standaardisering kan bijdragen in veiligheid en vertrouwen in de nieuwe techniek.”

centen, de installatiesector en gemeenten en provincies.

Neutraal referentiekader
Normalisering draagt bij aan een veilige en betrouwbare warmte-infrastructuur. “We zijn een onafhankelijke organisatie, dat een platform biedt aan alle belanghebbende partijen om op een bepaald onderwerp gezamenlijk tot kwaliteitsafspraken te komen. De onderwerpen kunnen heel klein zijn, bijvoorbeeld hoeveel lawaai een warmtepomp in huis mag maken, tot veel grotere vraagstukken zoals het warmtenet in de provincie

Zuid-Holland. Vaak kom je er in gezamenlijke gesprekken pas achter dat je voor een onderwerp iets moet regelen. In een norm gebeurt dat op basis van consensus. Alle partijen groot en klein hebben een even grote stem. Voor NEN als neutrale partij maakt het niet uit of een uitkomst A of B is, zolang de kwaliteit ervan en draagvlak ervoor is geborgd.”

“Normen zijn ontzettend belangrijk. Je hebt een referentiekader nodig,” meent Prins. “In politieke discussies over het warmtenet zijn emoties nu soms dominant: “Is deze prijs niet te hoog?” Het helpt bestuurders als ze kunnen terugvallen op een kenniskader waar normen in zitten die gegarandeerd zijn. Daarmee zijn de emoties niet weg, maar je krijgt een zuiverdere discussie. Je kunt verwijzen naar normen waarop je je beleidskeuzes baseert.” Prins maakt de vergelijking met

warmtepompen. Deze ontwikkelen zich snel en daarmee ook de specificaties over energiegebruik, geluidsniveau en levensduur. “Je wilt dat de aannames gevalideerd zijn. De normen bieden een neutraal kader. Iedereen weet hoe je tot de beoordeling komt.” Als voorbeeld noemt hij de levensduur van een warmtepomp. “Het is belangrijk dat er een eenduidige norm is. Bijvoorbeeld hoelang een pomp minimaal mee zou moeten gaan.”

Versnellen van de transitie

Janwillem van den Berg: “Vanuit NEN onderzoeken we op welke onderwerpen we kunnen bijdragen met het versnellen van de transitie door het wegnemen van barrières. Soms komt die vraag vanuit de overheid of van andere stakeholders, maar soms ook proactief vanuit onszelf. Uitgangspunt is de simpele vraag: hoe kunnen normen bijdragen om van de warmtetransitie een succes te maken? Welke hobbels zijn er? Waar is afstemming voor nodig? Doordat we alle stakeholders aan tafel hebben, kunnen we die toegevoegde waarde bieden.”

Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

IN SAMENWERKING MET BAM ENERGIE & WATER

De woonwijk aan het warmtenet met een all-in-one-aanpak

Warmte en warmtenetten spelen een belangrijke rol in de energietransitie. Als expert in Integrale gebiedsontwikkeling en ondergrondse infrastructuur biedt bouwbedrijf BAM een totaaloplossing vanaf de entree van de wijk tot in de woning.

Momenteel ligt het aandeel van warmtenetten in het warmteaanbod rond de 5%. De overheid en specialisten uit de branche verwachten een verdrievoudiging van dit percentage de komende tien jaar. In 2050 zullen er naar verwachting zo’n drie miljoen woningen zijn aangesloten op een warmtenet. BAM

voelt zich verantwoordelijk voor het versnellen van de energietransitie en het verduurzamen van de woonwijken.

Van warmtebron naar de woning
Een warmtenet is op te delen in vier onderdelen: de warmtebron, het transport, de distributie en de aansluiting in de woning. De warmte is afkomstig van duurzame bronnen, zoals aardwarmte, aquathermie of restwarmte van de industrie. De aanleg van een warmtenet in de bebouwde omgeving vraagt om goed omgevingsmanagement, aangezien het aanleggen ervan doorgaans een grote impact heeft op die omgeving, onder meer

doordat er naast een aanvoerleiding ook een retourleiding moet worden aangelegd.

Snelgroeiende markt
De markt van warmtenetten is een kleine maar snelgroeiende markt binnen de energie- en bouwsector. De markt is nog relatief jong en de aanpak en

spelers verschillen per regio. BAM heeft de ambitie om een leidende rol te spelen bij de warmtedistributie in de gebouwde omgeving en de aanleg en koppeling van de warmtesystemen in de woningen. Hierbij maakt BAM gebruik van de kennis die is opgedaan bij eerdere projecten, waaronder het nieuwbouwplan Sphinx Zuid in Maastricht in opdracht van Ennatuurlijk en de aanleg van een warmtenet in opdracht van de gemeente Eindhoven. Het bedrijf werkt met regionale projectteams die een ‘all-in-one-oplossing’ op het gebied van de aanleg en het onderhoud van warmtenetwerken op wijkniveau bieden.

Sinds het Klimaatakkoord van Parijs in 2015 is de aanleg van warmtenetten versneld. Momenteel realiseert de markt zo’n 50.000 nieuwe aansluitingen per jaar. De verwachting is dat het aantal nieuwe aansluitingen per jaar oploopt tot 100.000-150.000 per jaar in 2050.

**SLOW
MOTION
XTRA
MATRAS**

NU **1+1
GRATIS***

BLACK FRIDAY ACTIE

Voor iedereen die **Xtra**
veel uit de dag haalt!

Kjeld Nuis

**VANAF
1.199,-**

LIMITED EDITION

**SLOW MOTION
Xtra**

**SLEEP WELL.
MOVE BETTER.**

“Vergroening afvalverwerking stopt niet bij binnengrenzen EU”

De Nederlandse afvalenergiecentrales spelen een belangrijke rol bij de Europese duurzaamheidsagenda, stelt AVR-directeur Jasper de Jong. “De centrales wekken niet alleen elektriciteit op, maar leveren stadswarmte aan wijken en stoom aan de industrie, die een belangrijke opgave heeft om minder fossiele energiebronnen te gebruiken.” “Maar,” zo vult hij aan, “alles begint met het afval dat we met z’n allen weggooien.

De coalitie van afvalenergiecentrales zet zich in om een zo goed mogelijke (her)bestemming van het afval te vinden,

vertelt AVR-directeur Jasper de Jong. “Je kunt niet vóór afval zijn, maar het is er. Voor ons is het belangrijk dat je goed kijkt naar de keten en zo min mogelijk weggooit. Nog voordat het afval wordt verwerkt, worden kunststoffen, drankpakken, metalen en andere grondstoffen uit de afvalstroom gehaald. En met het afval dat overblijft, vervangen we de inzet van fossiele bronnen.”

Veilige bestemming

De oorspronkelijke reden voor de bouw van afvalenergiecentrales is het niet meer willen storten van afval. “Daarin lopen we samen met Scandinavië voorop, door de beperkte ruimte die we in Nederland hebben.” AVR verzet zich samen met ARN,

ATTERO & EEW tegen het hardnekkige sentiment dat afvalverbranding de circulaire economie niet dichterbij zou brengen. “Zo’n 97% van het afval krijgt een nieuwe, veilige bestemming als grondstof of energie. Alles wat kan worden gerecycled, krijgt een nieuw leven. Wat overblijft wordt in onze installaties op een schone en veilige manier verbrand. Zelfs de as die uiteindelijk overblijft, wordt verwerkt tot bouwmaterialen.”

De meeste zuidelijke landen binnen Europa storten hun afval nog, vertelt De Jong. “We vinden dat je de afval- en klimaatproblematiek als een Europees vraagstuk moet zien. De importheffing op afval uit het buitenland, die dit jaar is geïntroduceerd, werkt volgens ons niet. Het is gek dat we in Europa aan de binnengrenzen drempels opwerpen, door middel van heffingen voor afval uit het buitenland. Het houdt de grondstof- en afvaltransitie juist tegen.” Het beleid van de Nederlandse overheid, ingezet onder invloed van de Urgenda-maatregelen, mist het langetermijnperspectief, meent hij.

Sectoroverstijgende visie

Een kritiekpunt van De Jong is dat de afvalenergiebedrijven de opbrengst qua CO2-reductie, die de importheffing beoogt, tot nu toe nog niet terugzien in de Klimaat Energie Verkenning. Het is voor De Jong aanleiding om op te roepen om opnieuw na te denken over de industriepolitiek.

EXPERT

MARLIJN SIMONS-SOMHORST,
MVO MANAGER PLUS RETAIL

Hoe belangrijk is MVO?

“PLUS is voor de zesde keer op rij uitgeroepen tot meest verantwoorde supermarkt. Dat zorgt voor een vliegwieleffect: wij zetten stappen als PLUS, klanten waarderen dat en dat stimuleert ons weer om onze ambities op MVO-vlak extra waar te maken. Als je bij ons bananen koopt is het altijd een Fairtrade-banaan. Een duurzame keuze, ook voor de boeren ver weg. De afgelopen jaren hebben we de huismerken waar een alternatief voor is omgezet naar Fairtrade.”

Hoe doen jullie dat?

“We laten als PLUS zien dat een duurzame keuze ook steeds meer de makkelijkste keuze wordt, door stappen te zetten en klanten daarin mee

te nemen. Cacao is daar een mooi voorbeeld van. Twee jaar geleden zijn we gestart om alle producten met cacao als ingrediënt, ook al is het maar een klein beetje, om te zetten naar gecertificeerde cacao. Het zit ook in producten waar je niet aan denkt, zoals Engelse drop en ragout.”

Waar ligt de uitdaging?

“Je ziet dat er steeds meer aandacht is voor MVO, of het nu gaat om Fairtrade of verpakkingen. PLUS kan het niet alleen, we moeten het samen doen met leveranciers, boeren, de hele keten. We hebben duidelijke ambities waar we naartoe willen werken, maar dat kan alleen door met elkaar aan de slag te gaan.”

De Ladder van Lansink

Werner Schouten is voorzitter van de Jonge Klimaatbeweging. Zijn organisatie – nummer 1 van de Duurzame 100 van Trouw – heeft als belangrijkste doelstelling de 1,5C samenleving in 2050. “Het uitgangspunt van jongeren is dat we lokaal zo waardevol mogelijk al onze grondstoffen hergebruiken en terugwinnen. Uiteindelijk willen we in 2050 honderd procent circulair zijn.” Schouten haalt de Ladder van Lansink aan. Dit is een hiërarchie op het gebied van afvalbeheer, met

onderaan storten en bovenaan recycling, hergebruik en preventie. Energiewinning uit afval staat in het midden. “We moeten afval echt gaan herwaarderen. Het is belangrijk dat we inzetten op een circulaire keten. We moeten meer en meer naar recycling, nieuwe industriële toepassingen (re-manufacturing) en idealiter hergebruik. In veel Europese landen wordt het overgrote deel van het afval nog gestort. Daar komt methaan bij vrij, wat een nog agressievere broeikasgas is dan CO2.”

IN SAMENWERKING MET DE REGENBOOG GROEP

Nalatenschappen belangrijk voor goede doelen

De Regenboog Groep in Amsterdam steunt kwetsbare mensen via inloophuizen, vrijwilligers, werkprojecten, maatschappelijk werkers en tijdelijke huisvesting. De gemeente financiert een deel van die voorzieningen. Maar voor vernieuwing zijn goede doelen zoals De Regenboog Groep afhankelijk van fondsen, particuliere donateurs en nalatenschappen.

Innovatie

De hulpverleners zien dagelijks wat er op straat leeft. Daaruit ontstaan initiatieven. Zo kunnen particulieren via De Regenboog Groep nu legaal een kamer onderverhuren aan economisch daklozen. Vernieuwend is ook de samenwerking met woningbouwcorporaties om economisch daklozen tijdelijk in leegstaande

woningen te laten wonen. En we helpen mensen met relatief kleine schulden er simpel en snel weer uit, zonder schuldsanering en wachttijden.

Creativiteit kost geld

Voor De Regenboog Groep zijn donaties en nalatenschappen onmisbaar bij het starten van zulke nieuwe initiatieven. Gert

en Anne Buisman (donateurs) na een bezoek aan een inloophuis: “We zijn geraakt door hoe jullie ogenschijnlijk onoplosbare problemen met creativiteit toch handen en voeten weten te geven. We zijn daardoor nog blijer dat we jullie hebben kunnen steunen!”

Neem een goed doel op in uw testament

Wilt u De Regenboog Groep helpen precies dát te doen wat de doelgroep nodig heeft? Neem hen dan op in uw testament. Samen maken wij het verschil in uw straat; De Regenboog Groep.

In uw eigen stad en misschien ook in uw straat, leven mensen met meer zorgen dan ze kunnen dragen.

De Regenboog Groep steunt hen met inloophuizen, vrijwillige maatjes en buddy's, dagbesteding, contact en tijdelijke huisvesting.

Help mee en doneer.

MAAK HET VERSCHIL DICHT BIJ HUIS

STEUN DE REGENBOOG GROEP
NL79 TRIO 0379 3155 64
www.deregenboog.org

GEMEENTEN EN DE WARMTETRANSITIE: HOE KUNNEN AFSPRAKEN HELPEN?

De ambities uit het internationale Klimaatverdrag en het Nederlandse Klimaatakkoord moeten worden vertaald naar concrete maatregelen. De komende jaren staat de transitie naar een duurzaam energiesysteem dan ook hoog op de agenda. De plannen zijn nationaal, Europees en mondiaal. De uitvoering vindt echter lokaal en regionaal plaats. Gemeenten staan voor grote uitdagingen, onder meer voor verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Hoe voldoen we aan de warmtevraag nu we van het aardgas af moeten? Hoe krijgen we deze warmte veilig en efficiënt in gebouwen? Hoe kunnen we slimmer en flexibeler omgaan met het elektriciteitsverbruik? Welke duurzame energiebronnen kunnen we toepassen? Hoe zorgen we ervoor dat energieprestatie van gebouwen verbetert? Hoe kunnen we alle restwarmte van de industrie in Nederland benutten? Hoe zorgen we dat alle spelers met elkaar samenwerken? Hoe krijg ik de burger mee in deze energietransitie?

Uit diverse scenario's en verkenningen blijkt dat alle opties moeten worden aangewend. Denk hierbij aan geothermie, waterstof, biogas, warmtenetten en 'smart grids'. Deze opties zijn voor een deel nieuw en onbekend. Hoe moet een gemeente dan keuzes maken? Vernieuwing begint bij goede, breed gedragen afspraken.

Rol NEN

NEN helpt de energietransitie te realiseren en waar mogelijk te versnellen. Afspraken, vastgelegd in normen bieden handvatten voor gemeenten en bedrijven om de lokale energietransitie vorm te geven. Denk aan het gebruik van normen bij aanbestedingen of inkoopvoorwaarden. Normen helpen innovaties de markt te bereiken en helpen duurzaamheidsplannen om te zetten in duurzaamheids-doen!

Bij NEN komen alle stakeholders uit de energiesector bij elkaar om afspraken te maken. Door samenwerking moet het duurzaam energiesysteem van de toekomst betaalbaar, betrouwbaar en veilig worden. En dankzij normen sluiten alle nieuwe onderdelen dan ook goed op elkaar aan. Zo werkt NEN samen met stakeholders aan een duurzame toekomst.

Meepraten over de nieuwe afspraken? Benieuwd hoe normen de energietransitie in uw regio kunnen ondersteunen? Kijk op nen.nl/energietransitie

Verduurzaming verpakkingsmaterialen speerpunt levensmiddelenindustrie

De Nederlandse levensmiddelen-industrie, verenigd in de FNLI, zet zich in voor het verminderen van de milieubelasting van voedselverpakkingen. Dat lukt alleen met een gezamenlijke inspanning met onder meer de gemeenten, sorteerders en recyclers benadrukt manager duurzaam verpakken Hylke Brunt van de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie.

“Voedselverpakkingen zijn grofweg verantwoordelijk voor tien procent van de integrale CO2-uitstoot van een voedingsproduct dat in het winkelschap ligt,” vertelt Hylke Brunt. “Maar als je het hebt over de circulaire economie, waarop we aansturen, dan is de voedselverpakking uiteraard heel belangrijk en bovendien zichtbaar. Dat is ook waar wij hard op koersen. Om voedselverpakkingen zodanig te ontwerpen, dat ze na inzameling en bewerking een nieuwe toepassing kunnen krijgen.” Er gelden ook wettelijke targets voor, benadrukt Brunt. “En die targets zijn onlangs aangescherpt. Dit betekent dat Nederland, maar ook andere Europese lidstaten een stap extra moeten zetten waardoor er nu een gelijk speelveld binnen de EU ontstaat.”

Afvalfonds Verpakkingen
De FNLI-leden zijn als producent en importeur verantwoordelijk voor het inzamelen, sorteren en recyclen van het voedselverpakkingsafval. Hiervoor heeft het totale verpakkende bedrijfsleven de stichting Afvalfonds Verpakkingen opgericht. Papier en karton vormt qua volume de grootste verpakkingsstroom. Kunststof is de belangrijkste uitdaging, vertelt Brunt. “Dat is nog lastig te recyclen, hoewel dat steeds beter gebeurt. Daarnaast speelt ook een financieel argument. De kosten in de keten om kunststof te sorteren en recyclen zijn substantieel.” Bij het sluiten van de keten stuurt het Afvalfonds Verpakkingen op zo hoog mogelijke recycling tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. “Er zijn meerdere knoppen waaraan je kunt draaien om meer circulaire voedselverpakkingen te realiseren,” stelt Brunt. Hij vertelt over de uitdaging en dilemma’s. “Je kunt niet oneindig in de functionele eisen snijden. Kies je er uit oogpunt van materiaalreductie bijvoorbeeld voor om hard plastic in verpakkingsmateriaal te vervangen door folies, dan verschuif je het probleem mogelijk naar de afvalstromen. Want folies zijn veel moeilijker te recyclen. Daarnaast moet folie ook nog eens dezelfde functionele eigenschappen hebben als een

Het nieuwe EU-recyclingdoel voor alle verpakkingen samen is 70 procent voor 2030, zelfs voor een koploper als Nederland is dat fors.

hard bakje, zoals rechtop blijven staan.”

Lappendeken
De levensmiddelenindustrie heeft een beperkte grip op de inzameling van verpakkingen, constateert Brunt. “Voor het inzamelen zijn we afhankelijk van de gemeenten. Er zijn ruim 350 gemeenten, die allemaal een eigen opinie over afval hebben. Dat leidt tot een lappendeken aan systemen, wat de efficiëntie en effectiviteit van de keten niet altijd bespoedigt. Gemeenten bepalen

zelf hoe ze inzamelen, maar wij moeten als verpakkende bedrijfsleven wel de kosten dragen. Daar ligt een spanningsveld.”

Tegelijkertijd steekt hij ook de hand in eigen boezem. “Wij moeten zelf het initiatief nemen om de stroom verpakkingsmaterialen, waar dat mogelijk is, homogener te maken.” Dat is de opdracht aan de voorkant van de keten, de designkant. “Het klinkt makkelijk, maar is best ingewikkeld,” benadrukt Brunt. “Je hebt ook met de functionaliteit te maken. Je wilt een product niet na één dag weggooien als gevolg van circulaire designkeuzes. Daarmee span je het paard achter de wagen.

Er worden steeds vernuftigere technologieën geïntroduceerd. Als voorbeeld noemt Brunt ‘magnetic density separation’

Offensief tegen verpakkingsafval

Nederland loopt voorop bij de stimulering van hergebruik en de recycling. In 2025 moet 74 procent van al het verpakkingsmateriaal worden gerecycled en/of hergebruikt.

– waarbij afval met behulp van zwaartekracht wordt gescheiden – en chemische recycling. Hierbij blijven polymeren over die als granulaat kunnen worden hergebruikt als grondstof. “In beide gevallen betekent het dat er grootschalige investeringen moeten worden gedaan om de bouw van de installaties van de grond te tillen.” Voor het sluiten van de keten is ook hergebruik van recyclaat nodig. “Dat is nu nog lastig voor levensmiddelenproducenten,” stelt Brunt. “Er wordt toegewerkt naar hergebruik van recyclaat, maar levensmiddelenverpakkingen moeten terecht aan de strengste voedselveiligheidseisen voldoen. Bij het verpakken van non-food maakt dat minder uit en daar liggen vandaag de dag dan ook meer kansen”

 Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

IN SAMENWERKING MET IDH

Bouwen aan het Afrikaanse landbouwpotentieel

Zo’n zestig procent van het nog beschikbare landbouwareaal van de wereld ligt in Afrika. Desondanks is het continent een netto voedselimporteur. Dat moet en kan veranderen door het versterken van de lokale voedselketen, vertelt Daan Wensing, CEO bij IDH, the Sustainable Trade Initiative.

Afrika heeft een hard groeiende bevolking, met een groeiende middenklasse. “Op dit moment importeert Afrika meer voedsel dan dat het exporteert. Heel veel van de buitenlandse valuta gaat hieraan op. Geld dat de landen nodig hebben voor de ontwikkeling van de economie,

goede scholing en gezondheidszorg,” stelt Wensing. Door meer voedsel zelf te verbouwen en te produceren, worden Afrikaanse landen meer zelfvoorzienend en de economie robuuster.

Regionale markten
“Er is nog veel te winnen qua

uitbreiding van de landbouwproductie, zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van bossen of andere ecosystemen,” constateert Wensing. “Steeds meer Nederlandse bedrijven vestigen zich in Afrika en richten zich op de nationale en regionale markten. Het is een

groeimarkt.” Sierteelt is een sector die al groot is, met een omzet van 600 miljoen euro op jaarbasis. Net als cacao uit West-Afrika die in Nederland wordt verwerkt. “Waar wij op inzetten met onze strategie is het vergroten van de waarde binnen de lokale keten. Om de fabrieken die in Afrika staan of worden gebouwd, met hulp van Europese partijen, veel meer te koppelen aan de lokale productieketens.” Zo’n negentig procent van de Afrikaanse bedrijven zijn klein tot middelgroot. “We willen hen ondersteunen, zodat ze kunnen voldoen aan de kwaliteitseisen van grote bedrijven. Die mkb-bedrijven kunnen dan weer investeren in de lokale boeren.”

Het FarmFit Fund
IDH heeft met de Nederlandse overheid en partners als Rabobank en Unilever het FarmFit Fund opgericht. Vanuit dit fonds worden investeringen in kleine boerenbedrijven mogelijk gemaakt, die anders ‘unbankable’ zijn. Het uiteindelijke doel is te herleiden tot de drie impactdoelen. “Een beter inkomen, meer betere banen waar ook een leefbaar loon wordt betaald, en een beter milieu. Bouwen aan een duurzame handelsketen, waarbij de productie en consumptie regionaal plaatsvindt, moet voor meer en hoogwaardiger werk zorgen. Voor boeren is het belangrijk dat ze profiteren qua inkomen, markttoegang, en bijvoorbeeld landrechten.”

“Verzand niet in zonnepanelenwoestijn, maar kies voor zekerheid!”

Op het moment dat consumenten zich gaan oriënteren op zonnepanelen, wordt vaak begonnen met een zoektocht op internet. Hier verzandt men al snel in een ‘zonnepanelenwoestijn’, waarbij de informatie veelal niet eenduidig en vaak zelfs behoorlijk tegenstrijdig is. Echte wetenschappelijke vergelijkende testen zijn nergens te vinden en de beloften van prestaties vliegen je om de oren. Maar op welk advies kan je vertrouwen?

Bij SOLARWATT begrijpen ze voor welke opgave een nog onwetende consument staat bij zijn overweging voor zonnepanelen. Daarom begeleidt SOLARWATT klanten zo open en eerlijk mogelijk bij het maken van hun keuze. “We proberen onze klanten zoveel mogelijk zekerheden te bieden”, legt Hans Zijlmans, Sales Adviseur bij SOLARWATT BV, uit. “We laten bijvoorbeeld zien hoe en waarop onze zonnepanelen onafhankelijk zijn getest en wat de resultaten hiervan zijn. Hiermee tonen we de betrouwbaarheid en de levensduur van onze glas-glas zonnepanelen in de praktijk aan.”

Glas-glas zonnepanelen

U heeft het over glas-glas zonnepanelen, is dat nieuw? Dat is zeker niet nieuw, al wordt dat inderdaad vaak gedacht. SOLARWATT bestaat inmiddels al 27 jaar, waarvan we al 22 jaar glas-glas zonnepanelen maken. Standaard zonnepanelen zijn aan de achterzijde voorzien van een plastic folie, bij glas-glas zonnepanelen is deze laag vervangen door glas en dat heeft vele voordelen. Niet alleen is de levensduur van deze zonnepanelen meerdere decennia langer, ook degraderen de zonnecellen veel minder snel. Dit komt de prestaties ten goede. Ook zijn de panelen veel beter bestand tegen externe weersinvloeden zoals bijvoorbeeld hagel”, aldus Zijlmans.

Zekerheid bieden staat centraal

U had het eerder over het bieden van zekerheid door het doen van testen en door de resultaten te delen, maar wat voor zekerheid wordt uw klanten geboden als er in de praktijk toch een defect optreedt? “We bieden 30 jaar lange garanties op de zonnepanelen en het vermogen dat eruit komt. Goede

garantievoorwaarden zijn daarbij cruciaal. De dekking bepaalt immers wat je in de praktijk aan de garanties hebt. Voor onze glas-glas zonnepanelen dekken we alle redelijke kosten voor demontage, transport naar de fabriek, transport terug en hermontage. Ook kopen we de garantie nooit af. Zo is de klant ervan verzekerd dat hij bij een defect niet voor hoge kosten komt te staan en dat er altijd een werkend zonne-energiesysteem wordt opgeleverd na herstel van de schade”, legt Zijlmans uit.

En als er brand ontstaat of er valt een steen op de zonnepanelen? “Ten eerste hebben onze zonnepanelen de hoogste brandveiligheidsklasse, maar voor het geval dat een zonnepaneel door een externe factor niet meer naar behoren functioneert, bieden wij onze klanten ook nog een gratis allrisk verzekering op het hele zonne-energiesysteem”, aldus Zijlmans.

PLUS 100% Fairtrade cacao

Bij PLUS is alle cacao in het huismerk assortiment Fairtrade gecertificeerd. Van producten die grotendeels uit cacao bestaan tot producten waar een snuffje cacao in is verwerkt. Producten als chocoladerepen waren al Fairtrade gecertificeerd. De afgelopen twee jaar heeft PLUS samen met leveranciers alle 300 huismerk producten met cacao, omgezet naar Fairtrade cacao. Daar zijn we heel trots op. Als enige supermarkt in Nederland is nu alle cacao in PLUS huismerk producten 100% Fairtrade gecertificeerd.

10 JAAR PLUS assortiment met Fairtrade cacao

2010
Chocoladeletters

2012
Chocolade-repen

2015
Gestart met Sint en Kerst chocolade

2015
Als 1ste supermarkt alle paaseitjes

2016
Alle Kerst chocolade

2018
Alle cacao in chocolade Fairtrade gecertificeerd

2017
Introductie cacao koekjes, mini choco mix, tabletten en chocolademelk

2019
75% van de cacao producten Fairtrade gecertificeerd

2019
Alle cacao Fairtrade gecertificeerd

PLUS Fairtrade cacao in premies en kilo's

2019 \$139.854 **premie**
2018 \$113.191 **premie**
2017 \$89.846 **premie**

2019 699.272 **kg**
2018 565.955 **kg**
2017 449.231 **kg**

Cacaoprijs is tussen 2015 en 2020 sterk gedaald

Veel cacaoboeren moeten rondkomen van minder dan \$1 per dag

Fairtrade premie versterkt cacaoboeren

Zorg

Onderwijs

Landbouw

Ambities Fairtrade cacao

100% 2020

Wat maakt Fairtrade uniek?

Fairtrade minimumprijs*

Fairtrade premie

(H)eerlijkere cacao

*Cacaocoöperaties ontvangen ten minste de Fairtrade minimumprijs. Als de wereldmarktprijs hoger is dan deze minimumprijs dan geldt de wereldmarktprijs.

300 PLUS huismerk producten met Fairtrade cacao

Waar komt onze cacao vandaan?

1 Ivoorkust
2 Ghana

Volgende stap

Door het convenant Dutch Initiative on Sustainable Cocoa (DISCO) te ondertekenen zetten we een volgende stap om de cacaoketen te verduurzamen. Met als voornaamste doel om de cacaoketen vrij van kinderarbeid te maken in 2025.

Al voor de zesde keer op rij uitgeroepen tot Meest Verantwoorde Supermarkt van Nederland

PLUS

Goede doelen relevanter dan ooit

Het werk van goede doelen is nu relevanter dan ooit. Ook al zien zij hun inkomsten dalen door de coronacrisis, daar waar mogelijk zetten goede doelen zich in om de samenleving door de coronacrisis heen te helpen. En ook donateurs blijven zich inzetten voor goede doelen. Bij leven, maar ook daarna. Welke ontwikkelingen en trends zien we? We spraken Margreet Plug, directeur van Goede Doelen Nederland hierover.

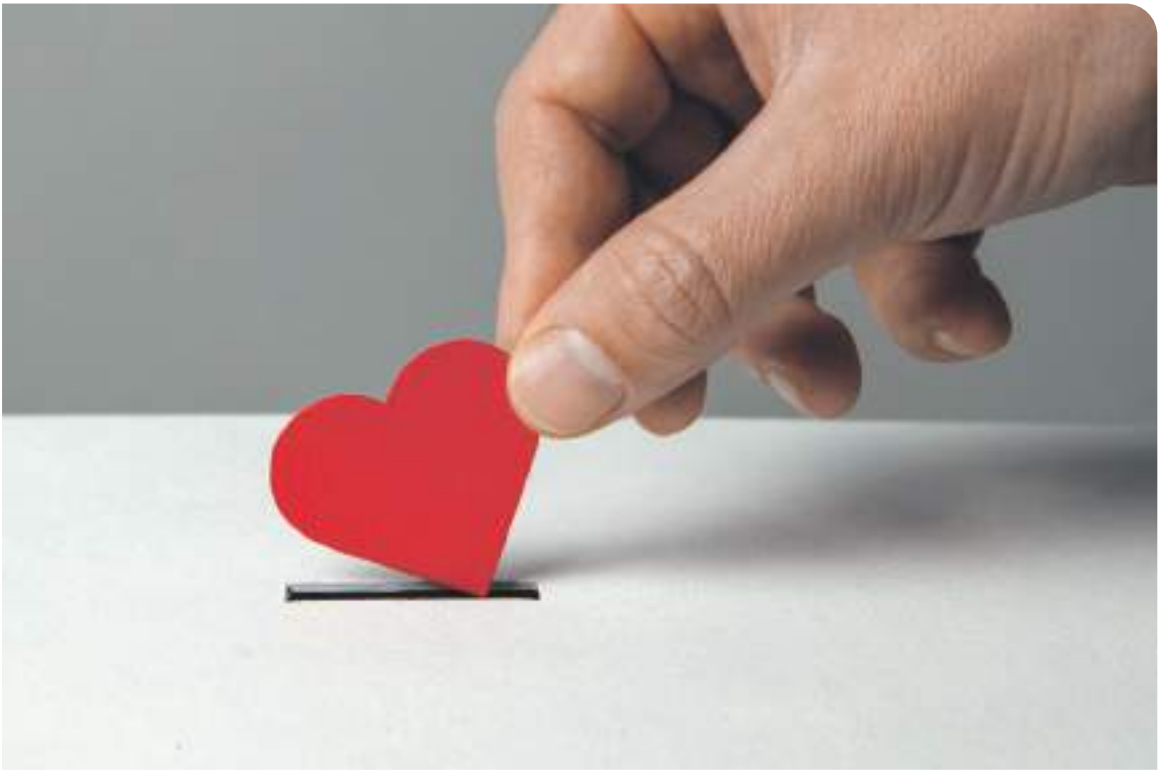

Wat is het effect van de coronacrisis?
“Het is een moeilijke tijd voor iedereen. Ook voor goede doelen die, net als andere sectoren, geraakt worden door de coronacrisis. Uit onderzoek van toezichthouder CBF blijkt dat in de periode van januari tot

september 2020 sprake is van een gemiddeld inkomstenverlies van zo’n 6%. Tussen goede doelen zien we wel grote verschillen. Dit komt voornamelijk doordat in maart de collecte en het gesprek aan de deur (huis-aan-huis werving) tijdelijk opgeschort werden. Gelukkig kon dit in de zomer weer worden hervat. De evenementen liggen helaas nog steeds volledig stil. De betrokkenheid van mensen bij het werk van goede doelen is gelukkig groot. Vaste donateurs blijven goede doelen trouw steunen en er is meer ruimte en bereidheid om online te doneren. En dat is heel bemoedigend.”

Ziet u ook effect op nalaten aan goede doelen?
“Dat is nog te vroeg om iets over te zeggen. Nalaten aan goede doelen neemt in het algemeen toe. Mensen willen, ook als zij er niet meer zijn, een bijdrage leveren aan hun ideaal. Net als voorgaande jaren is er in 2019 sprake van een groei van inkomsten uit nalatenschappen. De toename zien we met name bij de grote goede doelen. Mensen die overwegen na te laten aan een goed doel kunnen ook zeker eens kijken naar kleinere goede doelen. Er zijn zoveel mooie kleinere initiatieven met een prachtige missie.”

Blijven mensen geven en nalaten ondanks de coronacrisis?
“Nederland heeft een rijke traditie als het gaat om ‘goeddoen’. Dat is niet zomaar weg door een crisis. Het zit diepgeworteld in het DNA van de Nederland-

se burger. Bijna iedereen in Nederland wil op één of andere manier bijdragen aan een samenleving die rechtvaardiger, duurzamer en mooier is. Als vrijwilliger, als donateur of door zelf actief te fietsen, rennen of te zwemmen. Dat laatste is in deze coronatijd lastiger omdat alle evenementen van goede doelen stilliggen. Wél is een omslag gemaakt naar online. Door donateurs én door goede doelen. Maar het persoonlijke contact met donateurs is voor goede doelen cruciaal. Ze moeten hun verhaal persoonlijk kunnen vertellen en uitleggen waarom hun missie zo belangrijk is.”

Hoe werkt nalaten aan een goed doel? Wat zijn de mogelijkheden?
“Nalaten aan een goed doel kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld via een

legaat (omschreven goed of geldbedrag) of door een goed doel als (mede-)erfgenaar te benoemen. Een nalatenschap moet wel vastgelegd worden in een testament, alleen dan is het rechtsgeldig. Dat gaat altijd via een notaris. Er is een website waar de mogelijkheden op een rijtje zijn gezet: www.goededoelen.nl/nalaten. De website van campagne Toegift, www.toegift.nl, kan je ook helpen bij het maken van keuzes en biedt zowel inspiratie als informatie over het laten voortleven van je idealen door na te laten aan een goed doel. In je testament kun je ook vastleggen dat je een fonds op naam wilt instellen en na je overlijden projecten ondersteunen in je eigen regio of specifieke projecten waar jouw affiniteit ligt. Steeds meer goede doelen bieden die mogelijkheid.”

Heeft u nog tips, waar je op moeten letten als je wil nalaten aan een goed doel?
“Als je overweegt een goed doel op te nemen in je testament is het goed dit ruim op tijd te bespreken met je naasten. Zo voorkom je verrassingen. En volg je hart. Als je het werk van diverse goede doelen mooi vindt, kun je best meerdere goede doelen opnemen in het testament. Goede doelen zijn blij met iedere bijdrage of dit nu groot of klein is. Mensen willen graag zekerheid of hun nalatenschap goed terecht komt. De meest simpele manier om die zekerheid te krijgen, is door te letten op de CBF-Erkenning. Erkende goede doelen voldoen aan strenge kwaliteitseisen, gaan zorgvuldig om met iedere euro, zijn transparant en laten zich regelmatig controleren.”

 Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

IN SAMENWERKING MET COMPASSION

Als je de kans krijgt om je potentieel te benutten

Je woont op het platteland van Indonesië. Je bent arm, maar hebt een goed stel hersens. Je wilt graag verder komen dan het onzekere bestaan van je ouders. Je hebt alleen geen idee hoe. Een nalatenschap van een Nederlandse vrouw bracht uitkomst voor een aantal van hen, onder wie Philip. Wat de een moet loslaten bij het sterven, betekent een nieuwe start voor een ander.

Sollicitatietrainingen
Met het geld uit deze nalatenschap krijgen jongeren training

Philip aan het werk in een kledingwinkel.

in het sollicitatieproces. Er wordt gebouwd aan zelfvertrouwen en sociale en communicatieve vaardigheden. Philip: “Ik weet nu hoe ik beter tot mijn recht kom en heb geleerd mijn tijd wijs in te delen.”

Cirkel van armoede
Jongeren die opgroeien in kwetsbare omstandigheden missen vaak essentiële informatie en kennis over de arbeidsmarkt. Zij hebben een flinke steun in de rug nodig

om hierin te kunnen stappen. Philip: “Door het programma heb ik ontdekt wat mijn passie is en kan ik daarin werken. Daarmee heb ik zelf een beter leven en ben ik anderen tot zegen.” Familieleden bijstaan kan met geld, maar ook met kennis en ervaring. Zo wordt de cirkel van armoede doorbroken.

Compassion is een ontwikkelingsorganisatie die investeert in kinderen die in armoede leven. Zij zijn letterlijk ‘kinderen van de rekening’. Compassion brengt daar verandering in. Door de jaren heen hebben we ontdekt hoe belangrijk het is om te werken met medewerkers uit het land zelf. We doen dat altijd met de lokale kerk waar professionals en vrijwilligers zich vol overgave en enthousiasme inzetten.

“Amnesty is verweven met mijn manier van leven”

Amnesty International is de internationale waakhond op het gebied van mensenrechtenschendingen. Amnesty International is onafhankelijk. De organisatie ontvangt geen subsidies voor onderzoek of acties. José van Aaken zet zich al meer dan veertig jaar in voor Amnesty. Ze wil dat het werk doorgaat en heeft Amnesty opgenomen in haar testament.

Amnesty International zet zich in voor een wereld waarin vrijheid, gelijkheid en rechtvaar-

digheid zijn gewaarborgd. Met acties zet ze regeringen onder druk om de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens na te leven.

Monddood gemaakt
José van Aaken is al lid van Amnesty sinds 1978. Aanleiding was het Wereldkampioenschap Voetbal in Argentinië, waar op dat moment vele tienduizenden tegenstanders van het militaire regime verdwenen. “Amnesty nam heel erg sterk stelling in die discussie. Het trekt mij enorm aan wat ze doen, de manieren waarop ze zich inzetten

voor mensenrechten en politieke gevangenen.”
“De thema’s waar Amnesty voor staat zijn voor mij zo verweven met mijn manier van leven en de dingen waar ik voor sta. Ze komen op voor mensen die geen stem meer hebben om zelf te spreken. Die monddood worden gemaakt, achter tralies verdwijnen of erger. Ik ben ook erg betrokken bij de rechten van vrouwen. Daar heeft Amnesty ook een duidelijke mening over.”

Het verschil maken
Het fijne van Amnesty is, is dat ze heel toegankelijk zijn. Je kunt

altijd een aandeel leveren, met schrijfacties of bliksemacties.” José heeft veel gecollecteerd en meegedaan met protesten bij consulaten. “Het is belangrijk dat er zoveel mogelijk publiciteit is voor misstanden. Daar zijn landen gevoelig voor. Amnesty geeft hoop en aandacht. Er zijn grote doelen, maar ook hele kleine dingen waarmee ze het verschil maken.”

Nalaten
“Amnesty loopt als een rode draad door mijn leven. Bekomert zich om de zaken die mij raken. Nu ik met pensioen ben, denk ik na over wat ik belangrijk vind, wat ik wil nalaten. Ik heb geen kinderen. Door een bedrag na te laten aan Amnesty, kan ik toch nog een stempel drukken op wat na mij gebeurt. Mensen denken vaak dat je miljonair moet zijn om dit te doen. Maar daar gaat het niet om. Alle kleine beetjes helpen, net als al die kleine bedragen in de collectebus.”

Onverdraagzaamheid
“Sinds mijn pensioen ben ik vaak in Italië, tegen de Franse grens, in een omgeving waar het vluchtelingenprobleem enorm is.

Ook daar oefent Amnesty actief druk uit.” Helaas is de inzet van Amnesty onverminderd nodig, constateert José van Aaken. “Waar Amnesty voor staat en actievoert is breed. Ik maak mij wel zorgen over de wereld. De manier waarop grootmachten zich gedragen. De toenemende onverdraagzaamheid, ook dichterbij huis, zoals bijvoorbeeld geweld tegen homo’s, tegen andersdenkenden.”

Nalaten aan Amnesty

Door Amnesty International op te nemen in uw testament, steunt u de mensenrechten ook in de toekomst. Dat kan op twee manieren: met een legaat of door Amnesty te benoemen tot (mede-)erfgenaam van uw nalatenschap.

>> Meer weten? Kijk op: www.amnesty.nl/nalaten

Hoeders van een diervriendelijke wereld

World Animal Protection is een wereldwijde dierenbeschermingsorganisatie met als missie: een wereld waarin wreedheid tegen dieren niet meer bestaat. “De aarde is niet bedacht voor mensen. We delen onze planeet met dieren. Dat schept een verantwoordelijkheid om zo goed mogelijk met hen samen te leven,” meent World Animal Protection-directeur Dirk-Jan Verdonk.

Overall om ons heen kunnen we zien dat het niet goed gaat met de dieren en de wereld. We kunnen en móeten als mensen in actie komen. Door dieren te beschermen, helpen we niet alleen hen, maar helpen we ook de aarde.

Systematisch dierenleed
We worden geconfronteerd met groot, systematisch dierenleed en uitputting van de natuur. “We leven in een wereld waar dieren massaal worden ge-

bruikt door mensen. Van de vee-industrie tot de reissector. Dieren zijn overgeleverd aan onze grillen,” aldus Verdonk. World Animal Protection maakt zich met name hard voor wilde dieren en dieren in de vee-industrie. “Wilde dieren worden vaak door mensen gebruikt voor vermaak. Denk aan dolfijnenshows, selfies met tijgers en olifantenritten.” De dieren lijden daar enorm onder. Ze hebben een leven dat in de verste verte niet lijkt op een leven in het wild. Gevraagd naar successen noemt Verdonk de

olifantenindustrie in Thailand. “Geen weldenkende Nederlandse toerist klimt nog op de rug van een olifant en er komen steeds meer veilige opvangplekken voor olifanten.”

Doodlopende weg
De hervorming van de internationale vleesindustrie heeft topprioriteit bij World Animal Protection. De organisatie zet zich in voor een diervriendelijk en duurzaam voedselsysteem. “Er leven tientallen miljarden varkens, kippen en koeien in de meest erbar-

melijke omstandigheden. Dat móet veranderen. Niet alleen uit oogpunt van dierenwelzijn, maar ook vanwege de risico’s voor de volksgezondheid en de gevolgen voor het klimaat.” De Nederlandse vleesindustrie is onderdeel van een groter, wereldwijd probleem, benadrukt hij. “In Brazilië verdwijnt in hoog tempo regenwoud voor het verbouwen van soja om te voeren aan plofkippen en kooivarkens. Gebruik van pesticiden en ontbossing zijn grote bedreigingen voor dieren in het wild.”

Impact, groot en klein
De komende tien jaar zijn ontzettend belangrijk, waarschuwt Verdonk: “We zien ontbossing, klimaatverandering, diersoorten die uitsterven. Nu kunnen we het tij nog keren. Als het ons niet lukt op tijd de juiste afslag te nemen, wordt het lastig voor mens en dier. De consumptie van vlees is daar cruciaal in.” Hij is voorzichtig hoopvol. “Diervriendelijke alternatieven schieten als paddenstoelen uit de grond en ik zie een kentering bij het bedrijfsleven.” De inspanningen van World Animal Protection hebben impact, constateert Verdonk tevreden. “Ik zie dat het denken over dierenwelzijn echt in beweging is. Het geeft vertrouwen dat we kunnen toegroeien naar een wereld die we kunnen doorgeven. Alles is onlosmakelijk met elkaar verbonden. We moeten beseffen dat het niet alleen gaat om wie er nu leeft, maar ook om alle dieren en mensen na ons.”

Dirk-Jan Verdonk:

‘We moeten beseffen dat het niet alleen gaat om wie er nu leeft, maar ook om alle dieren en mensen na ons’

>> Door World Animal Protection op te nemen in het testament kunt u op een heel bijzondere manier bijdragen aan een diervriendelijke en duurzame wereld. Meer weten? Kijk op www.worldanimalprotection.nl/nalaten

Geven met je hart, vanuit je verstand

Toezichthouder CBF toetst meer dan 600 goede doelen in Nederland, van klein tot groot. Deze ontvangen samen meer dan 80 procent van het geefgeld, 4,2 miljard euro. “Ieder goed doel heeft zijn eigen droom, zijn eigen manier waarop die bijdraagt aan een betere wereld,” stelt CBF-directeur Harmienke Kloeze.

“Ik geloof in de kracht en waarde van filantropie. Ik vind dat het noodzakelijk is voor

de samenleving en de wereld mooier maakt, een betere plek maakt,” vertelt Harmienke Kloeze. “Als je een goed doel steunt, maak je mede mogelijk dat die droom dichterbij komt. Wanneer je dat ook nog kan doen wanneer je je eigen leven hebt geleefd, via je testament, is dat een mooie manier om iets na te laten.”

Maatschappelijke uitdagingen
“Het mooie van betrokkenheid bij een goed doel is dat je niet passief bent. We heb-

ben allerlei maatschappelijke uitdagingen. Je kunt je daarvoor overweldigd voelen en denken ‘wat kan ik daaraan doen?’ Maar je kunt er wel iets aan doen. Alle kleine beetjes tellen op. En het verandert jezelf in iemand die niet ondergaat, maar in actie komt. Je doet iets. Dat hoeft niet in geld te zijn. Nederland is een land waar veel wordt gegeven en veel vrijwilligers zijn. Een land van solidariteit.” In de coronatijd bewijst de filantropie opnieuw zijn waarde, constateert Kloeze. “Door mensen die het moeilijk hebben of eenzaam zijn te steunen, maar ook bij onderzoek naar de gezondheidseffecten van corona.”

Geven met je hart
Enkele jaren terug is het toezicht op de goede doelen geëvalueerd, samen met de sector. “De overheid vindt goed toezicht op filantropie belangrijk, omdat de goededoelensector een belangrijke bijdrage levert aan de samenleving,” vertelt Kloeze. “Een belangrijke verandering is dat het CBF, in plaats van de lijst langs te lopen en ‘vinkjes’ te

Een op drie Nederlanders heeft een testament. Van deze groep laat 8% na aan een goed doel (bron: Geven in Nederland 2020).

zetten, op basis van de controle het gesprek aangaat waar verbeteringen mogelijk zijn.”

“Bij het schenken aan een goed doel ligt het voor de hand dat je kiest op basis van je persoonlijke betrokkenheid.” Kloeze vindt dat je met het hart moet geven, maar wél vanuit je verstand. “Daarbij is het letten op een AN-BI-status niet genoeg. Deze verwijst naar een (belangrijke) fiscale regeling. Voor een kwaliteitsbeoordeling moet je nog steeds zelf goed kijken of die organisatie haar zaken op orde heeft. Dat onderzoek kun je zelf doen, maar als de organisatie een Erkend Goed Doel-logo heeft, weet je dat het goede doel voldoet aan de kwaliteitscriteria. Het CBF heeft op zijn website een DonatieTest (www.cbf.nl), waarmee je een overzicht krijgt van Erkende Goede Doelen die bij jouw missie passen.” Met de informatie van het ‘Erkenningspaspoort’ kunnen donateurs goede doelen vergelijken en een keuze maken.

Voornemen bespreken
Wanneer iemand een behoorlijk bedrag wil nalaten, is het vaak mogelijk om samen met het goede doel afspraken te maken over de specifieke manier waarop dat geld aangewend gaat worden. “Het is ook belangrijk dat je je voornemen bespreekt met je kinderen of andere belanghebbenden van je erfenis. Het gaat bij nala-

ten om emotioneel geld. Daar moet je goed mee omgaan,” adviseert Kloeze. Ze geeft als tip te kijken op de site toegift.nl of contact op te nemen met een charity desk van een bank of met je notaris.

Dalende inkomsten door corona

Ruim 62% van de organisaties geeft aan dat hun inkomen over de eerste drie kwartalen is gedaald. Ruim de helft (52%) verwacht dat de inkomsten de komende periode nog verder zullen dalen. In totaal is sprake van 81 miljoen euro verlies. Met name particuliere donaties, uit eenmalige giften en vanuit evenementen, zijn fors lager. Vaste donateurs blijven hun organisaties juist veelal trouw. (Bron: Onderzoek naar impact van Covid-19 op de goededoelensector door Radboud Universiteit en CBF, oktober 2020)

Mijn nalatenschap is bedoeld voor de mensheid

‘Als milieukundig ingenieur weet ik hoe de mensheid hard de verkeerde kant opgaat als we niets veranderen.’

Vincent Vrolijk is 58 jaar en woont in Heiloo. Zijn leven lang zet hij zich al in voor een duurzame wereld. En dat wil hij blijven doen. Ook als hij er zelf niet meer is.

‘Ik ben gaan nadenken over een nalatenschap toen ik mijn huis kocht. Ik wilde toen een testament opmaken. Omdat ik ben opgevoed met de liefde voor het milieu kwam ik al snel op het idee om na te laten aan een goed doel dat zich hiervoor inzet. Maar het gaat niet alleen om de liefde voor de natuur. Het gaat ook om de liefde voor de mensheid. Ik wil bijdragen aan een duurzame en gezonde samenleving zodat de mensheid nog lang vooruit kan. Een gezonde planeet is niet alleen een mooi

nalatenschap voor mijn stiefkinderen, maar voor alle kinderen op de wereld.

In mijn leven maak ik veel keuzes die bijdragen aan een duurzame toekomst. Geen dure vliegreizen, zo min mogelijk met de auto en duurzame voeding bijvoorbeeld. Door de juiste keuzes te maken kun je ervoor zorgen dat de samenleving duurzamer en gezonder wordt. Daarom heb ik ervoor gekozen om mijn nalatenschap in te zetten voor het milieu.’

Bekijk het hele verhaal op toegift.nl

‘Een prachtige manier van blijvend bijdragen’

Zien, delen, doorgeven. Dat is de missie van de Vereniging Rembrandt. “Zeventig tot tachtig procent van wat er in de Nederlandse musea is te zien, is er dankzij particuliere giften.”

Dat we in het Rijksmuseum kunnen genieten van ‘Het Melkmeisje’ hebben we aan onszelf te danken. Of nu ja, aan een groep particulieren die in 1883 de Vereniging Rembrandt oprichtte. “Er dreigde nogal wat Nederlandse kunstwerken naar het buitenland te verdwijnen,” zegt directeur Fusien Bijl de Vroe. “In je eentje kun je geen Vermeer kopen, maar als je je met z’n allen verenigt tot één mecenaat dan kun je een museum ondersteunen bij de aankoop. Dan kun je het kunstwerk blijven zien. Delen met anderen én doorgeven aan een volgende generatie.”

Collectie Nederland
Het blikveld van de Vereniging is inmiddels verbreed naar

kunst van over de hele wereld (van vóór Christus tot hedendaags modern), het ledental gegroeid tot bijna zeventienduizend, maar het uitgangspunt is nog steeds hetzelfde: onder een bestuur van zeer ervaren deskundigen en experts een gemeenschappelijke bijdrage leveren aan de zogenaamde Collectie Nederland, ofwel: alle Nederlandse kunstmusea. Bijl de Vroe: “Zeventig tot tachtig procent van wat er in de Nederlandse musea is te zien, is er dankzij particuliere giften en nalatenschappen.”

Fonds op naam
Als erkend goed doel verricht de Vereniging Rembrandt haar taak op basis van de lidmaatschapsgelden (75 euro per jaar, 28 euro voor jongeren), schenkingen en nalatenschappen. Bijl de Vroe: “We geven ook beurzen voor onderzoek. En sinds kort steunen we restauraties van stukken uit depots. Sleeping beauties wakker kussen, noemen we dat.” Bij grotere schenkingen of nalatenschappen kan een fonds

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Claude Monet Fonds [thans: Themafonds Impressionisme/Claude Monet Fonds], haar Liesbeth van Dorp Fonds en haar Themafonds 19e-eeuwse schilderkunst), de BankGiro Loterij, het Mondriaan Fonds en de leden van The Yellow House (het vriendennetwerk van het Van Gogh Museum).

op naam worden opgericht. Bijl de Vroe vertelt over de aankoop van een schilderij van Paul Signac, voor het Van Gogh Museum: “Iemand had geld nagelaten aan de Vereniging, ondergebracht in een fonds op naam ter nagedachtenis aan zijn overleden dochter. Daarmee

is dat kunstwerk mede betaald. Met de zuster van het overleden meisje hebben we nadien het werk van Signac in het Van Gogh museum bezocht. Er hangt een bordje naast met de naam van het fonds. Naar zoiets ga je terug, het is een prachtige manier van blijvend bijdragen.”

op naam worden opgericht. Bijl de Vroe vertelt over de aankoop van een schilderij van Paul Signac, voor het Van Gogh Museum: “Iemand had geld nagelaten aan de Vereniging, ondergebracht in een fonds op naam ter nagedachtenis aan zijn overleden dochter. Daarmee

BredaPhoto

Lotte van Eijk door Sabine Metz

Bruin Parry door Leo Veger

POWER TO THE MODELS
CURATED BY JAN HOEK

T/M 29 NOV

**DE NIEUWE REVOLUTIE:
IEDEREEN BEPAALT ZIJN
EIGEN BEELDVORMING**

In *Power to the Models* – een coproductie van BredaPhoto en Stedelijk Museum Breda – draait fotograaf en curator Jan Hoek de machtsverhoudingen tussen fotograaf en model radicaal om. Niet de fotograaf, maar het model bepaalt het beeld. Hoek wil de macht die een fotograaf heeft onderzoeken en ter discussie stellen. De tentoonstelling laat een mogelijke toekomst zien waarin het model de fotograaf inhuilt en het beeld bepaalt, in plaats van andersom.

Jan Hoek (1984) vroeg elf mensen met uiteenlopende achtergronden om zichzelf te laten fotograferen op de manier zoals zij dat zelf willen. We zijn eraan gewend dat de fotograaf de voorwaarden bepaalt voor de modeshoot of de nieuwsreportage. De beelden die we in de media zien – of die nou van slumbewoners, sekswerkers of politici zijn – worden meestal gemaakt door fotografen uit het Westen. Overwegend wit, vaak man. Maar die machtsverhoudingen beginnen te schuiven, ziet Hoek, en hij vroeg mensen met een profiel dat vaak eendimensionaal in beeld komt, het heft in eigen hand te nemen.

Baqteria | Bruin Parry | Chiara Bardelli Nonino | Dick de Koning | Hatti Rees | Ismail Ilgun | Jyoti Weststrate | Lotte van Eijk | Mohan Verstegen | Sylvana Simons | DJ Tiësto

**Stedelijk
Museum
—BRED—**
STEDELIJKMUSEUMBREDA.NL

De fiscus is lief voor goede doelen

Nalaten aan een goed doel of nu al een gift doen. Het kan allebei, maar voor giften gelden extra voorwaarden om aftrekbaar te zijn voor de inkomstenbelasting. Een schenking aan een goed doel via de nalatenschap is echter geheel vrij van successierecht. Het goede doel hoeft geen erf- en schenkbelasting te betalen.

U kunt een goed doel op allerlei manieren steunen.

Door u actief in te zetten voor de organisatie, door zelf een actie op te starten waarbij familie en vrienden geld doneren, of door gewoon zelf een gift of schenking te doen.

Fiscaal voordelig

De vraag of een gift aan een goed doel aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting of vrijgesteld van successierecht hangt in de eerste plaats af van de ANBI-status. De wet schrijft onder meer voor dat het doel en de feitelijke werkzaamheden voor 90% of meer een alge-

meen belang dienen om als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) te worden aangemerkt. Een ANBI betaalt geen erfbelasting of schenkbelasting. Een door de Belastingdienst erkende ANBI is een kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of algemeen nut beogende instelling mag geen winstoogmerk hebben. De gemaakte kosten moeten in redelijke verhouding te staan tot de bestedingen ten behoeve van de maatschappelijke doelen die worden nagestreefd.

Nalaten aan goed doel

Als u in uw testament een of meerdere goede doelen ondersteunt, zijn de giften vrij van successierecht: dat betekent dat het goede doel geen belasting over de erfenis hoeft te betalen. U kunt een goed doel ondersteunen door het in uw testament te benoemen tot (mede-)erfgenaam of via een legaat. De bekende goede doelen hebben vaak een eigen afdeling die u hierbij kan adviseren en ook uw notaris kan u hierin terzijde staan. Een bijzonder vorm als u een groter bedrag wilt nalaten is een Fonds Op Naam.

Fonds op naam

Een Fonds Op Naam kunt u zien als een ‘geoomerkt’ bedrag waarover het goede doel beschikt. Het goede doel zet de gift in voor een door u bepaalde bestemming. U kunt een Fonds op Naam, als u dat wenst, ook al oprichten tijdens uw leven. In dat geval

moet u niet alleen vastleggen waarvoor het geld wordt ingezet, maar ook de voorwaarden van de gift. Alleen periodieke giften zijn namelijk onbeperkt fiscaal aftrekbaar.

De Belastingdienst beoordeelt een eenmalige gift als een ‘gewone gift’. Hiervoor, en voor een gift die u wel jaarlijks doet, maar niet in een overeenkomst hebt vastgelegd, gelden een drempel en een maximum. Het bedrag boven de drempel mag u aftrekken van de inkomsten- of vennootschapsbelasting. Maar niet meer dan het maximumbedrag.

Periodieke giften mag u helemaal aftrekken. Uw gift is een periodieke gift als u aan de volgende voorwaarden voldoet:

- U geeft jaarlijks hetzelfde bedrag aan dezelfde instelling of vereniging. U mag zelf weten of u uw jaarlijkse gift in één keer of in meer keren betaalt.
- U betaalt het bedrag minimaal vijf jaar achter elkaar.
- U hebt vastgelegd wanneer uw jaarlijkse gift stopt, bijvoorbeeld na 5 jaar. Overlijdt u vóór die termijn afloopt, dan moet de jaarlijkse gift stoppen bij uw overlijden.

Een ANBI betaalt geen erfbelasting of schenkbelasting voor erfenissen en schenkingen die de instelling gebruikt voor het algemeen belang.

 Meer informatie? Kijk op:
www.topicnederland.nl

Met de Zonnebloem kan er zoveel meer

Voor ruim 1,3 miljoen mensen met een lichamelijke beperking zijn alledaagse dingen zoals werken, sporten en uitgaan niet altijd vanzelfsprekend. Zeker in deze coronatijd ligt sociaal isolement op de loer. Het Zonnebloemwerk is nu belangrijker dan ooit.

Onze vrijwilligers brengen aandacht en gezelligheid bij mensen thuis en organiseren activiteiten om het sociaal isolement te verminderen. Hierdoor kunnen mensen met een fysieke beperking onder de mensen komen, leuke dingen doen en genieten van het leven.

Wilt u ook een bijdrage leveren aan ons zinvolle werk en de Zonnebloem bijvoorbeeld opnemen in uw testament? We informeren u graag over de mogelijkheden. Neem voor meer informatie over schenken en nalaten, het aanvragen van een brochure of het Persoonlijk Wensenboek, contact op met Margot Kiezenberg via specialedonaties@zonnebloem.nl.

Daarnaast werken we aan een betere toegankelijkheid van vrijetijdslocaties en bieden we flexibel en betaalbaar aangepast vervoer voor mensen die afhankelijk zijn van een rolstoel of scootmobiel.

De Zonnebloem blijft vernieuwen. We ontwikkelen diensten die passen bij de wensen van vandaag. Zoals beeldbellen, waardoor mensen met een lichamelijke beperking vanuit hun eigen huis in verbinding kunnen blijven met familie, vrienden en de vrijwilliger van de Zonnebloem.

Je nieren zijn je leven

MARIËT (56 JAAR)

Je nieren zijn van levensbelang. Daarom zet de Nierstichting alles op alles voor nierpatiënten en gezonde nieren. Wij werken aan oplossingen om nierschade te voorkomen. Investeren fors in innovatie en onderzoek. Strijden onvermoeibaar door voor een betere behandeling, meer succesvolle transplantaties en de genezing van nierziekte. Zodat iedereen met een nierziekte zijn leven terugkrijgt en er weer kan zijn voor de mensen die van hen houden. Want: je nieren zijn je leven. De Nierstichting is voor een belangrijk deel afhankelijk van particuliere giften. Van een kleine gift tot een complete nalatenschap.

Mariët

Een ernstige nierziekte staat het leven van Mariët (56) al grofweg 20 jaar in de weg. Accepteren dat ze ziek is, lukt haar niet. Ze blijft ertegen vechten. Mariët: ‘Door mijn ziekte ben ik iemand geworden, die ik niet wil zijn. Daar kan ik geen vrede mee hebben. Misschien wel met mijn hoofd, maar niet met mijn hart.’

Geen puf

‘Ik heb er al met tal van therapeuten over gesproken, maar ik blijf ermee worstelen’, zegt Mariët over het niet kunnen berusten in haar ziek zijn. ‘Dat ik wéér

een afspraak af moet zeggen omdat de energie me ontbreekt. Wéér niet lekker kan koken voor mijn kind. Niet de steun en toeverlaat kan zijn voor mijn vrienden, die er wel altijd voor mij zijn. Simpelweg omdat ik de puf mis. Ik verlang gewoon nog steeds zo terug naar de persoon die ik ooit was.’

Mariët is 26, als een bedrijfsarts bij toeval ontdekt dat haar nieren verslechteren. Een aantal jaren later, ze is inmiddels getrouwd en moeder van een kleuter, zit Mariët aan de dialyse. Ruim 6 jaar lang. Totdat ze

een donornier krijgt. Ze is dan 42 jaar.

Altijd griep

Na een jaar vol complicaties, afstotingsverschijnselen en ziekenhuisopnames, krijgt Mariët door de transplantatie uiteindelijk een groot deel van haar leven terug. ‘Ik was heel blij dat ik verlost was van het dialyseren. Natuurlijk, het houdt je in leven. Maar de impact is gigantisch. Dialyse duwt je letterlijk in de pauze-stand. Vergelijk het maar met altijd de griep hebben: continu moe zijn, weinig kracht, een pijnlijk lichaam. Bovendien zijn de uren die je ermee zoet bent vergelijkbaar met een parttime baan. Al deed mijn donornier het maar voor 35 procent, het ging stukken beter met me.’

Ongeveer 8 jaar na de transplantatie, stoot het lichaam van Mariët de donornier af. ‘Toen ik hoorde dat ik weer moest dialyseren, ben ik zó boos geworden. Opnieuw werd de pauzeknop voor me ingedrukt. En dat niet alleen; dialyse vraagt om een grenzeloos commitment. De ingrijpende behandelingen die je voortdurend en op vaste tijden moet

‘Ik wil zo ontzettend graag zijn wie ik was’

ondergaan. Medicijnen die je trouw moet slikken. En bij iedere hap of slok die je neemt, je bedenken: kan dit wel?’

Carpe diem

Nu, 6 jaar later, staat Mariët nog steeds op de wachtlijst voor een nieuwe nier. Door haar zeldzame bloedgroep (B negatief) en vele antistoffen, is de kans hierop nog geen procent. ‘Ik was dan ook helemaal door het dulle heen toen in maart het ziekenhuis belde. Er was een nier voor mij beschikbaar. Maar de volgende dag ging het feest toch niet door. Wel is mijn vertrouwen gesterkt. Want hoe klein de kans op een passende nier ook lijkt te zijn, het is dus wél mogelijk. Ik laat me er dan ook niet onder krijgen. Carpe diem zeg ik vaak. Pluk de dag. Dat klinkt misschien cliché of lieflijk. Voor mij staat het voor strijdbaarheid en je moet een enorme overlevingsdrang hebben. Anders red je het niet. Want wie wil dat nou? Een leven dat helemaal niet zo leuk is, en toch willen blijven leven. Je doet dat omdat je hoopt op beter. Alleen zo hou je het vol.’

Catelijne leeft in onzekerheid over de toekomst van haar zoontje

Ruben (6) wordt geboren met een ernstige nierziekte. Een niertransplantatie is de enige optie. Zijn moeder Catelijne blijkt een match en in 2016 krijgt Ruben haar nier. De zorgen zijn nog niet weg, want ook na transplantatie blijft de kans op afstoting altijd aanwezig. En Ruben moet nu wel zijn leven lang veel medicijnen slikken om afstoting van de donornier te voorkomen. Door die medicijnen blijft zijn weerstand laag. Catelijne: ‘Meer onderzoek naar dit probleem is belangrijk.’

In het tv-programma De Nalatenschap (SBS6) het aangrijpende verhaal van Catelijne en Ruben.

Kijkt u mee naar deze aflevering van De Nalatenschap?

De Nalatenschap - SBS6
Zaterdag 28 november - 16.30 uur
nierstichting.nl/nalatenschap

Samen met toponderzoekers werkt de Nierstichting er hard aan om de kwaliteit van donornieren te verbeteren, zodat ze langer meegaan. Met baanbrekend onderzoek kan de kans op afstoting drastisch worden verkleind en kunnen meer succesvolle transplantaties worden gerealiseerd. Ook richt het onderzoek zich erop om de nier na transplantatie een zo’n goed mogelijke start te geven met minder afweeronderdrukkende medicatie.

‘Dit onderzoek biedt zoveel hoop.’
MARIËT

Investeren in jezelf vergroot grip op je leven

Investeren in je eigen competenties is de beste investering die je kunt doen als het aankomt op financiële zekerheid. Het leren van nieuwe skills en meegaan met de nieuwe technologische ontwikkelingen zorgt voor meer autonomie in je werk en grip op het leven. NRTO-directeur Ria van 't Klooster, van de branchevereniging van trainingsbureaus en opleidingsinstituten, pleit voor een persoonlijk opleidingsbudget voor werknemers en zzp'ers.

Begin dit jaar kwam een WRR-rapport uit met de titel 'Het betere werk'. Hierin doet het adviesorgaan van de regering aanbevelingen om de grip op geld, werk en leven

te vergroten voor iedereen die werkt of wil werken. Het rapport heeft ten onrechte weinig aandacht gekregen, stelt NRTO-directeur Ria van 't Klooster.

Investeren in jezelf

Van 't Klooster benadrukt het belang van aan je eigen competenties werken. "Blijf je investeren in jezelf, dan blijf je grip op je leven houden en grip op je geld, omdat je meer kans hebt om je eigen inkomen te verwerven. De belangrijkste zekerheid in je leven zijn je eigen competenties. Alles begint met een goede startkwalificatie. Dat je een diploma hebt waarmee je de arbeidsmarkt kunt betreden. Heb je dat niet, dan zit je al heel snel in de verkeerde statistieken." Van 't Klooster is van mening dat we op een

andere manier naar scholing moeten kijken. "Mensen zijn nu nog te veel afhankelijk van de eigen werkgever, of die in jouw wil investeren." Als het aan haar ligt, komen er persoonlijke opleidingsbudgetten, die werkenden zelf kunnen besteden. "Een medewerker moet zelf kunnen sparen voor het volgen van een training of opleiding. Dan heeft hij het gevoel dat het van hemzelf is. Dan kun je investeren in jezelf en het geld besteden bij die opleider of school waarvan je denkt dat je daar je competenties kunt aanvullen."

“Het is belangrijk dat je op de hoogte blijft van de ontwikkelingen in je eigen vakgebied.”

Online versus klassikaal

Nieuwe technologie heeft gevolgen voor de kwaliteit van het werk. Om mee te kunnen blijven doen, is het belangrijk dat je op de hoogte blijft van de ontwikkelingen in je eigen vakgebied, benadrukt Van 't Klooster. "Nieuwe technologieën voelen misschien bedreigend, maar bieden ook mogelijkheden of kunnen het werk verlichten. Denk bijvoorbeeld aan een online taaltraining. Als docent kun je precies zien waar een cursist tegenaan loopt. Die kennis kun je gebruiken om iemand op maat vooruit te helpen."

Door de coronamaatregelen zijn e-learning en online leren in een stroomversnelling belandt. Van 't Klooster benadrukt dat klassikaal onderwijs nooit volledig kan worden vervangen. "Kennisoeverdracht en oefeningen kun je prima online doen. Maar praktische vakkennis doe je vooral ook op door van elkaar te leren, door directe feedback te krijgen op je handelen. Dat geldt zeker voor praktijkonderwijs. Je moet niet denken dat je een verpleegkundige aan je bed krijgt die alleen online les heeft gehad." Er is nog een ander punt: "Als je jong bent heb je de structuur van een klaslokaal nodig voor je sociale ontwikkeling."

Op-, bij- en omscholen

De coronacrisis en innovaties in de industrie zorgen voor baanonzekerheid en -verlies. "Grip op je werk vergroot het

Sociale vaardigheden

“McKinsey heeft een analyse gemaakt van beroepen in 2030. Sociale vaardigheden maken het verschil. Daarin moet je blijven investeren. Competenties als samenwerken, probleemoplossend vermogen en creativiteit en je collega's weten mee te nemen in je verhaal, worden alleen maar belangrijker,” benadrukt Van 't Klooster. “En de wereld wordt mondialer. Je moet je nog beter kunnen verplaatsen in andere culturen.”

grip op je geld en je leven. Daarom is een persoonlijk opleidingsbudget nodig. Dat geldt óók voor zzp'ers," benadrukt Van 't Klooster. "Juist zzp'ers moeten zich blijven ontwikkelen en in zichzelf blijven investeren."

 Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

IN SAMENWERKING MET THE HAGUE GRADUATE SCHOOL

Investeer in uw toekomst

Uzelf blijven ontwikkelen is misschien wel de beste investering die u kunt doen. Aan de slag met uzelf, ervaringen uitwisselen en van anderen leren. Met een erkend diploma voegt u waarde toe aan de organisatie waarin u werkt. Om hogerop te komen of om nóg beter te worden in uw vak. Er zijn diverse mogelijkheden en aanbieders waar u terecht kunt. De vraag is: welke manier van leren past het beste bij u. Wilt u het liefst klassikaal onderwijs, online onderwijs, of vindt u een mix prettig?

The Hague Graduate School, onderdeel van De Haagse Hogeschool, biedt een gevarieerd aanbod post-hbo en

masteropleidingen om uw carrière naar een hoger niveau te tillen. De opleidingen van The Hague Graduate School

zijn uitstekend te combineren met een baan dankzij het Blended Learning leerconcept. Dit houdt in dat er in het programma een mix is tussen fysiek en online onderwijs. Bij elke opleiding staan persoonlijke aandacht, kwaliteit en praktische toepasbaarheid centraal. De voordelen voor u?

- Goed te combineren met uw werk en privésituatie;
- Interactieve (online) lessen met praktijkgerichte docenten;
- Zelfs in tijden van Covid-19 kunt u gewoon starten met een opleiding.

The Hague Graduate School staat voor directe toepasbaarheid: learn today, apply tomorrow. Zo kunt u de kennis die u opdoet, direct in de praktijk toetsen.

Nalatenschappen leiden tot persoonlijke band met KNRM

Broers Ufkes gaan terug naar Louis’ redders van weleer

Er waren eens twee broers. Jan en Louis. De één werd jaren geleden door de KNRM met stormachtig weer uit een penibele situatie gered. Voor de ander was dit één van de redenen de KNRM tot erfgenaam te benoemen. Jan: “Louis was echt heel blij met die mannen. En ik ook...”

TEKST EDWARD ZWITSER
FOTOGRAFIE MATTY VAN WIJNBergen

De broers Jan en Louis Ufkes zijn makkelijke praters. Aan de stamtafel in het boothuis van KNRM Stellendam worden de anekdotes moeiteloos aan elkaar geregen. De mannen zijn beiden fanatieke zeilers. Op een stormachtige dag in 2007 ging het echter helemaal mis voor Louis. Hij voer solo toen hij in het Slijkgat, voor de kust van Stellendam, gedesoriënteerd raakte. “Ik was bijna thuis, toen ik de aanloop van het Slijkgat niet kon vinden. Door de harde wind lagen de tonnen plat en was het water één grote witte massa geworden. Ik besloot mij te oriënteren op de vuurtoren van Ouddorp, maar heb die koers blijkbaar te lang vastgehouden, want op een gegeven moment raakte ik de bodem.” Door de hoge golven werd Louis’ scheepje meerdere malen opgetild en teruggesmeten op de ondiepte. Louis: “Alles piepte en kraakte, een angstige gewaarwording.” Zijn eerste ingeving was zwemmend proberen het strand te bereiken.

Oplettend oog

Eric Rodenhuis, schipper van de Stellendamse reddingboot Antoinette, is zeer stellig in zijn reactie. “Dat had je nooit gehaald, Louis!” Op een zeekaart wijst Rodenhuis de plek aan waar Louis toentertijd strandde. Hij wijst vervolgens aan hoe de stroming liep. “Je was naar open zee gedreven en dan was het maar de vraag geweest of we jou met die zeegang hadden gevonden.” Louis zegt blij te zijn dat het oplettende oog van vuurtoren-

Weer thuis heeft Louis de film van zijn redding nog een paar keer afgespeeld.

wachter Kees Tanis dit scenario heeft voorkomen. Louis: “Ik was bijna gesprongen, tot ik op een gegeven moment twee vuurpijlen waarnam. Die kwamen van de vuurtoren, voor mij het sein dat ik was gezien en dat de KNRM in Stellendam mij zou komen redden.”

Feestvarken

De ogen van broer Jan beginnen te glimmen als hij aanvult: “Aan boord van de reddingboot overkwam Louis nog iets bijzonders. De reddingbootschipper stak de hand naar hem uit en feliciteerde Louis! Hij vertelde dat Louis sinds de oprichting de 75.000ste geredde was uit de analen van de KNRM. Hij was het feestvarken, super geinig toch?!” Louis knikt. Inderdaad werd de solozeiler relatief snel na zijn redding het middelpunt van een soort mediacircus. “Schipper Eric deed dat keurig! Terwijl we nog op zee zaten, vertelde hij mij wat er aan de hand was. Hij vroeg mij of ik dat wel wilde. Zo niet, dan zou hij mij elders – buiten het zicht van de came-

ra’s - aan land hebben gezet.” Louis stemde toe met de media-aandacht en werd op het land door meerdere camerateams opgewacht. “Ik heb daar zo goed mogelijk mijn verhaal gedaan en toen het rustig werd, kreeg ik de bib-

bers. Natuurlijk stond ik bol van de stress. Ook heb ik wel even gejaakt. Eric voelde dat wederom geweldig goed aan. Hij maakte in het begin nog wat grapjes, maar hij had ook in de gaten dat ik het nodig had de opgebouwde spanning

kwijt te raken.” Louis werd naar huis gebracht en daar is de film van zijn redding vervolgens nog een paar keer afgespeeld. “Dat mijn schip toch is vergaan vind ik heel erg jammer, maar vooral de vraag ‘Wat was er gebeurd als ik was gesprongen?’ heeft mij danig uit mijn slaap gehouden...”

Weerzien

Als hem wordt gevraagd hoe hij naar zijn redders kijkt, is Louis stellig. “Ik ben ze enorm dankbaar. Het is niet niks wat zij doen. En dat allemaal vrijwillig!” Tijdens het hele gesprek zit reddingbootschipper Eric Rodenhuis er rustig bij. Hij geniet zichtbaar van het weerzien met Louis en is blij met het besluit van Jan de KNRM in zijn nalatenschap op te nemen. De ervaren schipper is zich zeer bewust van het feit dat de KNRM afhankelijk is van goede gevers zoals Jan.

Executeur

Jan en zijn vrouw Nellie zochten uiteindelijk contact met de KNRM en na enkele gesprekken besloten zij de KNRM tot erfgenaam te benoemen. Daarnaast wordt de KNRM ook de executeur. Voor de KNRM een erezaak en een uiting van dank voor de te ontvangen bijdrage; voor Jan en Nellie direct een zorg minder. De afwikkeling van de nalatenschap is in goede handen.

De Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij redt en helpt mensen die in nood zijn op zee en de ruime binnenwateren. De vrijwillige bemanningen komen jaarlijks ongeveer 2.500 keer in actie waarbij meer dan 4.000 mensen veilig aan land worden gebracht. Voor de instandhouding is de KNRM volledig afhankelijk van donateurs, schenkingen en nalatenschappen. Meer info: www.knrm.nl.

>> **Meer weten over schenken en nalaten aan de KNRM?** Vraag het gratis inspirerende verhalenboek “Wie goed doet...” aan via de bon of via www.knrm.nl/boek. In dit boek staan de mogelijkheden van schenken en nalaten op een rij en vindt u antwoord op de vraag: waarom heten reddingboten zoals ze heten? De 75 reddingboten zijn bijna allemaal vernoemd naar hun schenker of naar een overleden dierbare. Achter die namen schuilen prachtige verhalen.

Geven aan het goede doel via je nalatenschap

De inkomsten uit nalatenschappen zijn steeds belangrijker voor goede doelenorganisaties. Goede doelen met ANBI-status zijn volledig vrijgesteld van schenk- en erfbelasting. Daardoor kunnen ze wat aan hen geschonken of nagelaten wordt voor de volle honderd procent inzetten voor hun doelstelling. Notaris Jef Oomen vertelt wat de opties zijn als u een goed doel wilt opnemen in het testament.

Er zijn verschillende vormen en manieren om iets na te laten aan het goede doel, vertelt Jef Oomen van Huijbregts Notarissen & Adviseurs. Het meest eenvoudige is een legaat van een geldbedrag, wat u vastlegt in uw testament. “Bijvoorbeeld duizend euro naar de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij. Dan is dat een vastomlijnd bedrag dat moet worden overgemaakt. Dat zie je heel veel. Als je een goed doel een legaat vastlegt, zijn de erfgenamen verplicht het goede doel het vastgestelde bedrag uit te keren.”

Executeur aanstellen

Een complicatie is dat het goede doel zelf niet op de hoogte is van het legaat. “Je kunt er alleen maar op vertrouwen dat de erfgenamen je wil respecteren en het legaat ook uitvoeren,” vertelt Oomen. Zijn advies luidt: “Wil je zeker weten dat het legaat ook bij het goede doel aankomt, dan moet je een executeur aanstellen. Die heeft als taak om als allereerste het legaat uit te keren. Dat geeft zekerheid.” Als je wel een deel van je na-

latenschap aan goede doelen wenst na te laten, maar (nog) niet weet aan welke, dan heb je nog een ander mogelijkheid. De lastbevoordeling, dat is een bijzondere vorm van nalaten waarbij de erfgenaam verplicht wordt om een deel van het geld uit de nalatenschap, bijvoorbeeld de helft, aan goede doelen te besteden. “Dan leg je de keuze bij de erfgenaam, omdat je vertrouwt dat het geld op een goede plek terecht komt.”

Goed doel als erfgenaam

Als je een goed doel tot mede-erfgenaam wilt benoemen, moet je dat goed regelen, meent Oomen. “Je wilt liever niet dat het goede doel zich als een erfgenaam met de andere erfgenamen moet onderhandelen over de afwikkeling nalatenschap. Ons advies is altijd dat je, als je een goed doel tot erfgenaam benoemt, ook meteen een executeur-afwikkelingsbewindvoerder benoemt. Iemand die je vertrouwt en die

De executeur is bij de afwikkeling de schakel naar het goede doel.

de nalatenschap te gelde kan maken en als executeur zorgt voor goede afhandeling en verdeling van de erfenis volgens de wensen in het testament. Deze is meteen ook de schakel tussen de afwikkeling van de nalatenschap en het goede doel.” Vaak wordt een notaris of notariskantoor als executeur aangesteld, vertelt Oomen. “Bij iemand die alleenstaand is en twee of drie goede doelen als erfgenaam maakt, is het voordeel dat er één contactpersoon is die voor de afwikkeling zorgt en het geld overmaakt naar de goede doelen.” Een ander voordeel: “Als executeur moet je rekening en verantwoording aan de erfgenamen afleggen.”

Fonds op naam

“Schenken ‘met de warme hand’, bij leven, heeft als voordeel dat de schenker bij een substantiële bedrag ook invloed kan uitoefenen op de besteding van het bedrag,” vertelt Oomen. “Dan kun je bij een hulporganisatie of culturele instelling bijvoorbeeld aangeven dat je er een ‘etiketje’ op wilt plakken: ik vind dit een sympathiek project. Daar gelden dezelfde belastingfaciliteiten voor als voor een nalatenschap.” Wil je na je overlijden een aanzienlijk bedrag nalaten met een speciale bestemming, bijvoorbeeld een onderzoek naar een behandelmethode voor een specifieke ziekte of sociaal-maatschappelijk of cultureel doel, dan kan dat ook in de vorm van een ‘fonds op naam’. “Het goede daarvan is dat je ten aanzien van zo’n fonds kunt bepalen dat het bedrag bijvoorbeeld over een periode van vijf of tien jaar moet worden uitge-

EXPERT

CINDY LETSCHERT,
RELATIEMANAGER
BIJ DE NIERSTICHTING

Cindy Letschert is relatiemanager bij de Nierstichting en informeert en adviseert mensen individueel op het gebied van nalaten.

“Ik vind het een bijzonder mooi gebaar als mensen de Nierstichting opnemen in hun testament. En op deze manier een bewuste keus maken voor als ze erop een dag niet meer zijn. Met hun nalatenschap dragen ze bij aan een beter leven voor nierpatiënten.”

“Door het coronavirus is het belang van gezondheid nog meer top of mind. Wat je overwegingen ook zijn, je nalatenschap regelen is een heel persoonlijk proces waar tijd overheen gaat. Je

besluit niet van de een op andere dag wat je gaat doen. Maar heb je het eenmaal geregeld, dan geeft dat rust.” Letschert concludeert: “Het is belangrijk de regie te hebben over je leven, maar ook over je nalatenschap. Je laatste wil, die moet je heel serieus nemen.”

Ben je benieuwd naar praktische informatie en mogelijkheden rond nalaten aan de Nierstichting? Neem dan vrijblijvend contact op met Cindy Letschert. ‘Graag neem ik de tijd om samen te kijken naar de wensen en naar de mogelijkheden om de Nierstichting op te nemen in je testament.’

keerd, alleen ten behoeve van ..., op basis van aanvragen van ..., voor een bepaald onderzoek of project. Voor een goed doel betekent het wel weer een aparte administratie, dus het moet om een substantiële bedrag gaan, vaak €100.000 of meer.” In het testament wordt dat vastgelegd in aparte clausules. “De notaris heeft een onafhankelijke rol daarin en kan van tevoren met de erflater en het goede doel de details afstemmen.”

 Meer informatie? Kijk op: www.topicnederland.nl

Checklist testament

Op notaris.nl/testament vind je de checklist testament. Deze is behulpzaam bij het nadenken wat je kunt en wilt regelen in hun testament. Na het invullen ontvang je direct online een lijstje met aandachtspunten die van toepassing zijn op jouw situatie.

Maggy's moeder heeft alzheimer

‘Dat mama totaal iemand anders is geworden dan wie ze was, dat vind ik zo erg.’

Maggy: ‘Als je het niet weet, zie je een moeder en dochter die samen aan het genieten zijn. Dit is helaas niet de realiteit. Stap voor stap brak de ziekte mama’s persoonlijkheid af. Zo’n sterke en positieve vrouw.

Voor mij is alzheimer een ziekte, waarbij ik niet heel veel anders kan doen dan toekijken, mijn liefde kan geven en vooral moet accepteren dat de rollen omdraaien. Hoe moeilijk dat ook is. Het is belangrijk om deze slopende ziekte onder controle te krijgen. Daarvoor is veel geld nodig voor onderzoek. Samen kunnen we veel bereiken.’

‘Ik hoop dat het verlossende medicijn wordt gevonden.’

Mevrouw Van der Schaaf steunt wetenschappelijk onderzoek via haar testament: ‘Een vriendin vertelde mij dat je ook kunt nalaten aan een goed doel. Voor mij stond meteen Alzheimer Nederland vast. Ik weet zelf wat een schrijnende ziekte dementie is. Door mijn man heb ik dat als mantelzorger van nabij meegemaakt. Wat zou het geweldig zijn als er een oplossing voor dementie komt.’

Laat u een toekomst zonder dementie na?

Eén op de drie vrouwen krijgt dementie. Onderzoek brengt een oplossing steeds dichterbij. Samen kunnen we vooruitgang boeken en dementie stoppen. Met een gift in uw testament, groot of klein, kunt u hieraan bijdragen.

Meer weten over nalaten aan Alzheimer Nederland? Vraag onze gratis brochure met een eenvoudig 5-stappenplan aan via alzheimer-nederland.nl/nalaten of bel 033 - 303 2562 voor een vrijblijvend persoonlijk advies.

Bestel nu
gemakkelijk
online!
www.knrm.nl/boek

“Onze zoon leeft voort via deze reddingboot”

Het gezin Wijsenbeek had een gezamenlijke passie: zeilen! Maar een verschrikkelijk ongeluk op de terugweg van een zeilwedstrijd werd hun tienerzoon Nikolaas fataal... “Het was het begin van een inktzwarte periode”, vertelt vader André. “Het water bood ons troost en bracht ons ertoe de KNRM een reddingboot te schenken.” “De schenking was bedoeld als

In Memoriam, maar heeft ons ook veel positivisme gebracht”, aldus moeder Hetty. “Onze zoon leeft voort via deze reddingboot.”

Het verhaal van André en Hetty staat in het boek “Wie goed doet...”. Een eerbetoon aan mensen die de KNRM op een bijzondere manier steunen.

Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij

Ga naar www.knrm.nl/boek of stuur vrijblijvend deze bon op.

Bestel vandaag nog **GRATIS** het inspirerende verhalenboek!

- Ja, ik ontvang graag gratis het boek “Wie goed doet..., waarom heten reddingboten zoals ze heten”.
- Ja, ik wil graag een vrijblijvend persoonlijk gesprek over schenken of nalaten met Cees Prins of Cora Bartels.

Achternaam

Voorletters

m/v

Straat

Postcode

Woonplaats

Telefoonnummer

E-mail

Stuur deze bon in een envelop naar de KNRM, t.a.v. Cora Bartels, Antwoordnummer 507, 1970 WB IJmuiden. Een postzegel is niet nodig.

Wij leggen uw gegevens vast om uitvoering te geven aan uw aanvraag en u op passende wijze op de hoogte te houden van onze werkzaamheden en fondsenwervende acties. Als u daar geen prijs op stelt, kunt u een e-mail sturen naar donateur@knrm.nl. Zie ook: www.knrm.nl/privacy-statement.

GOED DOEL

CA269

WILT U BLIJVEND IETS VOOR DE NATUUR BETEKENEN?

De afgelopen maanden bleek hoe belangrijk even buiten uitwaaien en de gedachten verzetten in de natuur is. Maar natuur is niet vanzelfsprekend in ons volgebouwde land. De bossen, heide en landschappen die we nog hebben moeten we koesteren. Niet alleen nu, maar ook later. Wilt u ons helpen? Dat kan tijdens uw leven, maar ook als u er zelf niet meer bent. Zo kunt u een gift aan Natuurmonumenten opnemen in uw testament. Met uw steun kunnen wij de natuur blijven beschermen, ook voor de volgende generaties.

Natuurmonumenten

Ik ontvang graag de brochure ‘Blijvend iets voor de natuur betekenen?’

Ik heb Natuurmonumenten al opgenomen in mijn testament. U mag mij uitnodigen voor relevante bijeenkomsten.

Naam

m/v

Straat

Huisnummer

Postcode

Woonplaats

Ik denk er over om Natuurmonumenten op te nemen in mijn testament. Neemt u contact met mij op voor een (telefonische) afspraak. Mijn telefoonnummer is:

Stuur dit formulier in een gesloten envelop zonder postzegel naar:

Natuurmonumenten
Ellen van Gerven
Antwoordnummer 9933
1200 WK 's Graveland

Heeft u vragen, dan kunt u contact opnemen met Ledenservice

T (035) 655 99 11
Wij helpen u graag.

Natuurmonumenten verwerkt uw persoonsgegevens conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming (de AVG) ten behoeve van deze aanvraag. Voor meer informatie lees het privacy statement op nm.nl/uw-privacy

Hogere vrijstelling in box 3 vanaf 2021

Wie spaart of belegt, heeft te maken met box 3: de vermogensrendementsheffing. Al langer bestaat de wens deze heffing niet langer forfaitair vast te stellen, met een vast percentage van het totale box 3-vermogen, maar te laten aansluiten bij het werkelijke rendement. Tot het zo ver is, is je spaargeld boven de vrijstelling gewoon belast, ook al is de rente bijna nul en berekenen banken boven een half miljoen euro zelfs een negatieve rente.

Tot 2018 ging de fiscus uit van een verondersteld rendement op spaargeld en beleggingen van 4%. Met een belastingtarief van 30% betekende dit dat je jaarlijks een box-3 heffing kreeg van 1,2% over het belastbare vermogen. Onrechtvaardig en in strijd met wet, vonden velen. Door lage rentes was het gewoonweg onmogelijk om 4% rendement op spaar-

gelden te halen. Het leidde tot verschillende rechtszaken waarbij de Hoge Raad de fiscus op de vingers tikte, omdat de heffing hoger was dan het rendement dat haalbaar was voor de risicomijdende spaarder. De rechtelijke uitspraken noopten het kabinet tot een aanpassing van de box-3 percentages. Ko-

mend jaar gaat de heffingvrije drempel omhoog.

Tegenbewijsregeling

Het kabinet onderzoekt momenteel of het mogelijk is om de box 3-regeling aan te passen, waarbij de heffing is gebaseerd op het werkelijk behaalde rendement. Ze sleutelt

bovendien aan een tegenbewijsregeling voor mensen die vooral of uitsluitend spaargeld in box 3 hebben. De uitkomsten van beide onderzoeken worden in het voorjaar van 2021 verwacht. Vooralsnog moeten we het doen met een forfaitair rendement, gebaseerd op het belastbare privévermogen. Wel

stijgt vanaf 2021 het heffingsvrij vermogen van € 30.846 naar € 50.000 (voor partners van € 61.692 naar € 100.000). Hierdoor betalen bijna één miljoen spaarders en kleine beleggers ten opzichte van 2020 geen box 3-belasting meer. Ook de schijfgrenzen worden aangepast: de tweede schijf begint bij € 100.000 vermogen, de derde schijf bij € 1 miljoen vermogen. Het tarief gaat van 30 naar 31% (zie kader).

Toeslagen

Als fiscale partner kun je het gezamenlijk box 3-vermogen (na aftrek van het heffingsvrij vermogen) onderling aan elkaar toerekenen. Dit kan aanzienlijk fiscaal voordeel opleveren. De nieuwe schijfgrenzen van box 3 hebben geen invloed op de eigen bijdrage in de langdurige zorg (vermogensinkomensbijtelling). Ook voor het wel of niet krijgen van toeslagen, zoals zorgtoeslag, huurtoeslag of kindgebonden budget gelden andere vermogensgrenzen.

Tarief box 3 inkomstenbelasting				
SCHIJF	GRONDSLAG		FICTIEF RENDEMENT	
	2020	2021	2020	2021
Heffingsvrij vermogen	€ 0 - € 30.846	€ 0 - € 50.000	vrijgesteld	vrijgesteld
1	€ 30.846 - € 103.643	€ 50.000 - € 100.000	1,80%	1,90%
2	€ 102.643 - € 1.063.418	€ 100.000 - € 1.000.000	4,225%	4,50%
3	vanaf € 1.063.418	vanaf € 1.000.000	5,28%	5,69%

Ervaren in de vastgoedbranche en begeleidt beleggers al ruim 30 jaar en met meer dan 20 kantoren in Nederland

Sterke focus op klant- en servicegerichtheid en altijd op zoek naar het beste rendement op vastgoed

Ontzorgt middels financieel - en/of technisch beheer

Voor meer informatie: info@rotsvast.nl of ga naar www.rotsvast.nl

Lijfrentekapitaal is voor later, maar wat kunt u er nu mee?

In de jaren '80 en '90 zijn we massaal lijfrentekapitaal gaan opbouwen, met het idee om rond ons 62ste met pensioen te gaan. Veel polissen en bancaire lijfrentes keren daarom rond die leeftijd uit, terwijl de AOW-leeftijd steeds verder is opgeschoven tot 67 jaar. Een expirerende lijfrente laten uitkeren terwijl je nog werkzaam bent is niet handig omdat het dan extra inkomen bovenop je salaris is en daarom zwaar wordt belast. Dus wat is wijsheid?

Pensioenadviseur Pieter van Deudekom is de geestelijk vader van Leefrente en pensioenexpert bij onafhankelijk vermogensbeheerder Velthuyse Mulder, initiatiefnemer van online vermogensbeheerder Doelbeleggen.nl. Hij legt uit welke keuzes je hebt als een lijfrente gaat uitkeren (“expireert”) en waarom beleggen juist nu een interessante overweging kan zijn. “Het klinkt misschien als een welkome aanvulling, maar over een lijfrente die voor je AOW gaat uitkeren, betaal je al snel 20% meer belasting dan wanneer je de uitkering uitstelt tot na je AOW. Als je tussen je 62ste en 65ste het bericht krijgt dat je lijfrente gaat expireren, is niets doen derhalve geen optie. Meestal moet de lijfrente worden verlengd of de uitkering uitgesteld.

Vrijgefallen lijfrente uitstellen
De voorwaarden die gelden zijn afhankelijk van hoe het kapitaal is opgebouwd.” Polissen die zijn afgesloten bij

een verzekeraar bieden vaak geen mogelijkheid tot uitstel van de einddatum. Is het wel mogelijk, dan zijn de verzekeringskosten vaak hoger dan de opbrengsten. Met een negatief resultaat als gevolg. Afstorten in een bancaire lijfrenterekening of beleggingslijfrente is daarom vaak lucratiever.

Een expirerende bancaire lijfrenterekening kun je altijd verlengen. Echter, door de huidige lage rentestand heeft de bancaire lijfrenterekening veel van zijn glans verloren. In de huidige lijfrentemarkt wint de beleggingslijfrente aan populariteit omdat het zowel in de opbouw- als in de uitkeerfase meer rendement kan bieden. Het expirerende lijfrentekapitaal (polis of bancaire) wordt gestort in een beleggingslijfrente en belegd en beheerd door een vermogensbeheerder. Dit moet wel bij de klant passen, beleggen is namelijk niet voor iedereen een passende oplossing. Dit wordt daarom door de vermogensbeheerder vooraf grondig in kaart gebracht.

Lage rente vraagt om creativiteit
“Lijfrentekapitaal nu laten uitkeren is door de lage rentestand niet voor iedereen het ideale scenario,” vertelt Pieter. “Ik werk al veertig jaar in het pensioenvak en ik heb al veel lijfrenteproducten de revue zien passeren. Als adviseur zoek je altijd de best passende oplossing voor je klant, maar hoe wapen je je tegen de huidige lage rente als geen product daartegen opgewassen is?

“De uitkering uitstellen tot je stopt met werken kan alleen al 20% belastingvoordeel bieden!”

Zelf een product ontwikkelen is altijd een stille wens van mij geweest. Maar dan wel ontwikkelt vanuit de behoefte van de klant, zonder concessies te hoeven doen.” Wonderlijk genoeg deed die kans zich voor in de winter van 2018. “Ik zocht een manier om lijfrente ook gedurende de uitkeringsfase te laten renderen en ben in gesprek geraakt met Doelbeleggen.nl. Hun rekenkundige kennis en beleggingsexpertise bleek het ontbrekende stukje in mijn puzzel te zijn. In het najaar van 2019 hebben we gezamenlijk een unieke lijfrenteoplossing onder de naam Leefrente in de markt gezet, gedragen door het prijswinnende platform van Doelbeleggen.nl. Het feit dat Doelbeleggen.nl door een onafhankelijk jury de laatste twee jaar is uitgeroepen tot Beste online vermogensbeheerder van Nederland was voor mij als pensioenadviseur een belangrijk gegeven.”

Een pensioenuitkering die meebeweegt met veranderende behoeften
Leefrente keert bij aanvang

meer uit. Soms tot wel 40% meer dan een traditionele beleggingslijfrente. Met instemming van de Belastingdienst is de Leefrente gebaseerd op een ingerekend rendement van vier procent. Dit wordt jaarlijks aangepast aan het werkelijk behaalde beleggingsrendement. Als beleggingsresultaten tegenvallen dan kan het voorkomen dat er minder wordt uitgekeerd dan er oorspronkelijk is ingelegd. “Met die ontwikkeling komen we heel veel mensen tegemoet in hun wens om juist bij aanvang van hun pensioen over meer inkomsten te beschikken. Een ander zéér groot voordeel van Leefrente is dat je niet vast zit aan de oorspronkelijk gekozen looptijd. De uitkering mag binnen de fiscale grenzen worden aangepast aan de gewijzigde omstandigheden. Geweldig natuurlijk, want je weet tenslotte niet wat de toekomst brengt. Wordt de gezondheid wat minder, dan kun je naar behoefte overstappen naar een kortere, maar hogere uitkering.

Verschillen in aanvangsuitkering tussen de diverse producten

Bij een standaard beleggingslijfrente start de uitkering laag en vinden de hoogste uitkeringen naar verwachting pas plaats aan het eind van de lijfrente. Maar wie zit daar op het eind van de lijfrente, op vaak hoge leeftijd, nou nog op te wachten? Leefrente van Doelbeleggen.nl begint direct met een hogere uitkering omdat deze is gebaseerd op een rendement van 4%. Soms is die beginuitkering wel 30 tot 40% hoger. Uiteindelijk wordt bij beide beleggingslijfrentes de daadwerkelijke uitkering aangepast (omlaag of omhoog) aan het werkelijk behaalde rendement.

Voorbeeld aanvangsuitkering: een koopsom van €100.000 (cijfers september 2020)

Looptijd	Leefrente van Doelbeleggen	Standaard beleggingslijfrente	Verschil	Banksparen	Verschil
10 jaar	€ 11.578	€ 9.781	18%	€ 10.400	11%
15 jaar	€ 8.579	€ 6.455	33%	€ 7.220	19%
20 jaar	€ 7.092	€ 4.793	48%	€ 5.680	25%

De berekende aanvangsuitkering is het bruto bedrag dat u het eerste jaar ontvangt. Aan deze berekening kunnen geen rechten worden ontleend. De waarde van uw belegging kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. Beleggen door wie en in welke vorm dan ook brengt altijd risico's met zich mee. Zo kunt u (een deel van) uw ingelegde vermogen verliezen als gevolg van koersdalingen. Het traditionele bankspaarproduct is gegarandeerd en wijzigt niet.

Overstappen naar beleggen?

Jouw lijfrentekapitaal bij bank of verzekeraar mag je boetevrij overhevelen naar een beleggingslijfrente.

Lees meer: doelbeleggen.nl/leefrente

Samen Doelbeleggen voor intermediairs

Lijfrente opbouwen en uitkeren is snel geregeld via het adviesportaal voor het intermediair.

Lees meer: doelbeleggen.nl/ATP

Hoge uitkering bij aanvang pensioen

Leefrente® – de unieke uitkerende beleggingslijfrente van **Doelbeleggen.nl** biedt de hoogste aanvangsuitkering

Direct je uitkering berekenen: [Doelbeleggen.nl/leefrente](https://doelbeleggen.nl/leefrente)

Phonak Audéo™ Paradise

Helder, natuurlijk geluid. Ons beste toestel ooit!

Probeer vrijblijvend uit!

Nieuw!

Maak een afspraak op schoonenberg.nl of bij
een Schoonenberg winkel bij u in de buurt.

Schoonenberg
HoorSupport

